

Møte tirsdag den 4. mai kl. 18

President: M o r t e n L u n d

D a g s o r d e n (nr. 27):

1. Innstilling fra justiskomiteen om lov om endring i lov av 4. juli 1927 nr. 11 om stamhuset Rosendal og om forandring i arverettsreglene for stamhuset Jarlsberg (Innst. O. nr. 60 (1998-99), jf. Ot.prp. nr. 34 (1998-99))
2. Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i lov av 24. juni 1994 nr. 39 om sjøfarten (sjøloven) (dispasjøreksamen) (Innst. O. nr. 62 (1998-99), jf. Ot.prp. nr. 36 (1998-99))
3. Innstilling fra justiskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Carl I. Hagen og Jan Simonsen om lov om endring i lov av 22. mai 1902 nr. 10 Almindelig borgerlig Straffelov (straffeloven). (Adgang til å idømme økte straffer for forbrytere som blir dømt for flere lovbrudd samtidig.) (Innst. O. nr. 63 (1998-99), jf. Dokument nr. 8:12 (1998-99))
4. Innstilling fra justiskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Per-Kristian Foss, Kristin Krohn Devold og Bjørn Hernæs om lov om endring i lov av 22. mai 1902 nr. 10 Almindelig borgerlig Straffelov (straffeloven) (kriminell lavalder), om lov om endring i lov av 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (straffeprosessloven) (rettshåndhevelsesarrest), lov om endring i lov av 13. juni 1969 nr. 26 om lov om skadeserstatning (foreldres økonomiske ansvar), og tiltak for bekjempelse av voldskriminalitet og ungdomsgjenger. (Innst. O. nr. 64 (1998-99), jf. Dokument nr. 8:18 (1998-99))
5. Referat

Statsråd Odd Einar Dørum overbrakte 5 kgl. proposisjoner (se under Referat).

Valg av settepresident

Presidenten: Presidenten vil foreslå at det velges en settepresident for Odelstingets møter i inneværende uke – og anser det som vedtatt.

Presidenten ber om forslag på settepresident.

Johan J. Jakobsen (Sp): Jeg foreslår Tron Erik Hovind.

Presidenten: Tron Erik Hovind er foreslått som settepresident. – Andre forslag foreligger ikke, og Tron Erik Hovind anses enstemmig valgt som settepresident for inneværende ukes møter.

S a k n r . 1

Innstilling fra justiskomiteen om lov om endring i lov av 4. juli 1927 nr. 11 om stamhuset Rosendal og om for-

andring i arverettsreglene for stamhuset Jarlsberg (Innst. O. nr. 60 (1998-99), jf. Ot.prp. nr. 34 (1998-99))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet. (Votering, se side 509)

S a k n r . 2

Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i lov av 24. juni 1994 nr. 39 om sjøfarten (sjøloven) (dispasjøreksamen) (Innst. O. nr. 62 (1998-99), jf. Ot.prp. nr. 36 (1998-99))

Jørn L. Stang (Frp) (sakens ordfører): En samlet komite viser til at endringene som er foreslått av Regjeringen, er å betrakte som en administrativ forenkling i lovs form. Endringene gjelder sjøloven § 462 om at det blir departementet og ikke Kongen som skal oppnevne dispasjører. En dispasjører er en offentlig utnevnt person som tar seg av dispasjer – avgjørelse og utregning av fellehavari i sjøretten.

Sjøloven § 468 annet ledd blir foreslått opphevet, slik at det ikke skal være departementet som skal arrangere dispasjøreksamen. Reglene i sjøloven § 468 første ledd om hva dispasjøreksamen skal inneholde, blir foreslått opphevet og flyttet til forskrift. Og i sjøloven § 467 foreslår departementet et nytt andre ledd som vil gi hjemmel for en slik forskrift.

Komiteen har lagt vekt på uttalelsene fra de 18 høringsinstansene i privat og offentlig virke. Ingen av høringsinstansene har gått imot de foreliggende reviderte endringer. Departementet har i den siste høringsrunden tatt hensyn til Sjøassurandørenes Centralforening, eksamenkommisjonen for dispasjøreksamen og Norges Rederiforbund som uttalte at man fortsatt bør ha regler om kunnskapskrav for dispasjører. Dette synet deler også en samlet komite.

Komiteen merker seg at den første eksamen i kurs i havarioppgjør ved Forsikringsakademiet i februar 1999 vil kvalifisere etter de nye reglene. Derfor mener komiteen at lovendringen skal tre i kraft umiddelbart.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2. (Votering, se side 509)

S a k n r . 3

Innstilling fra justiskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Carl I. Hagen og Jan Simonsen om lov om endring i lov av 22. mai 1902 nr. 10 Almindelig borgerlig Straffelov (straffeloven). (Adgang til å idømme økte straffer for forbrytere som blir dømt for flere lovbrudd samtidig.) (Innst. O. nr. 63 (1998-99), jf. Dokument nr. 8:12 (1998-99))

Presidenten: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 1 time og 20 minutter, og at taletiden blir fordelt slik på gruppene:

Arbeiderpartiet 25 minutter, Fremskrittspartiet 10 minutter, Kristelig Folkeparti 5 minutter, Høyre 10 minutter, Senterpartiet 5 minutter, Sosialistisk Venstreparti 5 minutter, Venstre 15 minutter og Tverrpolitisk Folkevalgte 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til replikkordskifte med inntil tre replikker med svar etter innlegg av hovedtalere fra hver partigruppe og etter innlegg fra medlemmer av Regjeringen.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter. – Det anses vedtatt.

Jan Petter Rasmussen (A) (sakens ordfører): I Fremskrittspartiets Dokument nr. 8-forslag heter det:

«Det er i dag vanlig at vanekriminelle samler opp en rekke ulike forbrytelser og blir idømt en samlestraff for disse. All kriminalstatistikk viser at et relativt begrenset antall personer står bak en forholdsvis stor andel av de samlede vinningsforbrytelsene i Norge. Det vil være en stor fordel for samfunnet om disse vanekriminelle blir dømt til strenge fengselsstraffer og dermed taes ut av sirkulasjon for lengre perioder. I dag er imidlertid loven slik at en forbryter som blir dømt samtidig for en lang rekke forbrytelser ikke kan få lengre fengselsstraff enn den han kan få for 1 ½ forbrytelse, forutsatt at lovens maksimumsstraff benyttes.»

I denne begrunnelsen er de vanekriminelle satt i fokus, de såkalte gjengangerne, eller yrkeskriminelle. Dette er noe en samlet justiskomite er enig i, og som også har kommet til uttrykk både i Innst. S. nr. 105 for 1997-98 og i Budsjett-innst. S. nr. 4 for 1998-99. Sitater fra disse innstillingene er gjengitt i komiteinnstillingen til dagens sak. La meg likevel gjenta det som står i nevnte budsjettinnstilling:

«... at det må tilstrebes strengere straffeutmåling for gjentatt vinningskriminalitet, og legges vekt på økt konsentrasjon om gjengangerne.

Komiteen minner for øvrig om at departementet i nevnte innstilling ble bedt om å fremme forslag for å motvirke at straffbare forhold samles opp før det tas ut til tale.»

Dette illustrerer til fulle at Arbeiderpartiet sammen med resten av komiteen står samlet om at det nå er på høy tid at det blir gjort noe med gjengangerproblematikken, og der det nok er riktig at håndteringen av denne gruppen i dagens system langt på vei er i sterk strid med folks rettsoppfatning. For å bruke Fremskrittspartiets terminologi: De yrkeskriminelle eller vanekriminelle må ut av sirkulasjon.

Da skulle vel alt ligge til rette for Fremskrittspartiets forslag? Så enkelt er det imidlertid ikke, fordi kumulasjonsprinsippet som representantene Simonsen og Hagen nå vil innføre, lett vil kunne lede til urimelig høye straffer, og vil kunne føre til at andre grupper enn de vanekriminelle ville få straffer som ikke på noen måte ville rime med prinsippene for straffeutmåling i en moderne rettsstat, og som også ville være i lite samsvar med kriminalomsorgsmeldingen som i fjor ble behandlet i Stortinget.

Allerede ved vedtakelsen av straffeloven i 1902 så man at dette prinsippet kunne føre helt galt av sted. Derfor fikk vi de mer elastiske reglene for moderne straffeutmåling, som bygger på en konkret totalbedømmelse der både den straffbare handlingen, gjerningspersonen og omstendighetene ellers spiller inn.

Våre naboland Sverige, Danmark og Finland legger for øvrig de samme prinsippene til grunn som vi gjør i Norge for straffeutmålingen på dette feltet.

Straffeloven §§ 62 og 63 ble også vurdert av Straffelovkommisjonen i NOU 1992:23 Ny straffelov – alminnelige bestemmelser. Kommisjonen foreslo da en videreføring av dagens ordning, bare med mindre justeringer.

Det er også greit å minne om at i Innst. S. nr. 70 for 1994-95 avviste Stortinget i samsvar med komiteflertallets innstilling et Dokument nr. 8-forslag med samme innhold som forslaget vi i dag behandler.

Av det jeg her har sagt til nå, skulle det gå fram at komiteens flertall, alle unntatt Fremskrittspartiet, mener at prinsippet for domfellelse for flere forbrytelser beholdes som i dag. Fortsatt må reglene i §§ 62 og 63 baseres på det såkalte straffeskjerpingsprinsippet, som vil si at det fastsettes en felles straff for alle overtredelsene, men med en utvidet strafferamme.

Når det er sagt, finner Arbeiderpartiets medlemmer i komiteen sammen med Høyre og sentrumspartiens representanter å be Regjeringen vurdere om maksimumsgrensen for den samlede straffeutmålingen fortsatt er den rette. Fra Arbeiderpartiets side gjør vi dette ut fra alvoret i gjengangerproblematikken og ut fra at dagens maksimumsgrense, 1 ½ gang strafferammen for den enkelte forbrytelse med størst strafferamme, har stått uendret siden 1902. Dagens kriminalitetsbilde er tross alt noe annet enn det var for 97 år siden. Derfor fremmer flertallet følgende forslag:

«Stortinget ber Regjeringen vurdere en endring av straffeloven § 62 slik at det blir adgang til å idømme strengere maksimalstraff for flere forhold som pådømmes i konkurrens, enn dagens regel med en øvre grense på 1 ½ ganger strafferammen for det alvorligste av de pådømte forhold gir adgang til.»

Komiteen vil også i denne innstillingen, selv om det kanskje ligger noe på siden av temaet for dagens sak, igjen påpeke hva vi tidligere har uttrykt om kampen mot vold, nemlig at det må være et av de høyest prioriterte områdene innen kriminalpolitikken. Vi minner igjen om at vi i Innst. S. nr. 168 for 1997-98 sier at straffenivået for grove voldsforbrytelser er for lavt, og at det innenfor dagens strafferammer er rom for å øke straffenivået. Komiteen ønsker at vi som lovgivere benytter enhver anledning i vår kommunikasjon med utøvende domsmyndighet til å gi uttrykk for dette, for å understreke alvoret.

Tilbake til dette dokumentforslaget. Et meget viktig moment i kampen mot de vanekriminelle, som Fremskrittspartiet har fokusert lite på, er de muligheter for høyere straffeutmåling som gjeldende strafferammer i straffeloven § 62 gir åpning for.

Ved høyesterettsdommen av 15. desember 1997, der Høyesterett skjerpet lagmannsrettens straff på fengsel i et

år og seks måneder til to år og tre måneder, ble det fra Høyesteretts flertall uttalt at det kunne være grunn til en generell skjerpelse av straffnivået for tilbakefallsforbrytelser innenfor den mer omfattende vinningskriminaliteten. Dette har komiteen merket seg spesielt, og jeg vil gi uttrykk for at vi fra Arbeiderpartiets side sterkt deler Høyesteretts flertallssyn i forhold til denne sakens relevans til muligheten for heving av det generelle straffnivået for tilbakefallsforbrytelser.

Justisdepartementet peker selv i brevet til komiteen av 18. januar 1999 på en rekke tiltak som kan gjøres i forhold til gjengangerproblematikken. Arbeiderpartiet har tro på disse tiltakene når det gjelder – for igjen å bruke uttrykket – å få gjengangerne ut av sirkulasjon. Som saksordfører har jeg grepet fatt i disse og fått komiteens tilslutning. Betingelsen er imidlertid soleklar: Det må mer til enn festtaler og uttrykk av vilje i forskjellige dokumenter. Prioritering, omlegging, effektivisering, tempo og gjennomføring i hele strafferettskjeden er nødvendig. Derfor går komiteen lenger enn Justisdepartementet når det gjelder konkretisering av de enkelte tiltak, og har også funnet det nødvendig å fremme forslag i denne forbindelse.

Dagens praktisering av straffeprosessloven § 13 første ledd, som sier at forfølgning mot samme person for flere straffbare handlinger skal forenes i én sak, fører til at mange saker blir svært omfattende før tiltale og pådømmelse. I mange saker mot gjengangere får vi stadig utsettelse fordi nye straffbare forhold kommer til. Komiteen er her av den klare mening at det må gis åpning for å dele opp pådømmelsen av flere straffbare forhold begått av en og samme person. I den forbindelse står en samlet komite bak følgende forslag:

«Stortinget ber Regjeringen i 1999 fremme konkrete lovforslag og tiltak for å motvirke oppsamlingen av forbrytelser før straffereaksjon, uten å fjerne den individuelle straffeutmåling.»

Hvis en tar seg tid til å lese dette forslaget nøye, bør det være åpenbart for alle og enhver at denne endringen langt på vei vil fjerne mange av dagens urimelige såkalte rabatter.

Et annet viktig skritt for å få bukt med gjengangerproblematikken er redusert behandlingstid og rask iverksettelse av straffereaksjon. Komiteen har også funnet det nødvendig å fremme et forslag i den anledning. Det lyder:

«Stortinget ber Regjeringen i statsbudsjettet for 2000 presentere konkrete tiltak som reduserer tiden mellom den kriminelle handling og straffereaksjon.»

Igjen snakker vi om tempo og effektivitet i strafferettskjeden.

I et oppslag i Dagbladet den 26. april 1999 beskrives et enkelttilfelle der en person som fikk dom i sin sak for to år siden, fortsatt står i kø for å sone reststraffen på ett år. Hvis dette medfører riktighet, er det meget bekymringsfullt. Påstander har også kommet – senest i Dagsavisen den 21. april – om at det pr. i dag ikke fins tilstrekkelig bemanning innen kriminalomsorgen til å ta imot flere straffedømte til soning, mens flere hundre fengselsplas-

ser er ledige. Jeg går ut fra at justisministeren tar dette meget alvorlig. Arbeiderpartiet har, gjennom justiskomiteens nestleder Vidar Bjørnstad, bedt justisministeren om en vurdering av disse påstandene. Fra Arbeiderpartiets side har vi i lang tid pekt på nødvendigheten av en balanse mellom ressursene til politi, rettsvesen og kriminalomsorg, et syn som jeg har grunn til å tro deles av statsråd Dørum.

Komiteen har umiddelbart gitt sin støtte til førstestatsadvokat Qvigstads forslag om å endre reglene om forkynnelse av dom og ankefrist. Domsavsigelsen må som hovedregel kunne skje i rettsmøte der siktede eller tiltalte er til stede. Ankefristen må da også gjelde fra samme tidspunkt. I dag er forholdet slik at det i mange tilfeller kan være vanskelig å få forkynt dommen for mange av de domfelte som ikke sitter i varetekt, og ankefristen begynner heller ikke å løpe før politiet har forkynt dommen.

Det siste tiltaket jeg vil nevne for å få redusert gjengangerkriminaliteten, er å utvide bruken av varetekt overfor de mest aktive gjengangerne. Dette i kombinasjon med at man unngår at mange forhold kommer til pådømmelse samtidig, kan effektivt redusere denne gruppens kriminelle aktivitet.

Politiet har godt kjennskap til mange av disse kriminelle og kan følge med i hva de foretar seg. Dette vil gjøre det mulig raskt å bli framstilt for varetekt når nye straffbare handlinger kommer til.

I Budsjett-innst. S. nr. 4 for 1998-99 har Stortinget bedt Regjeringen utrede spørsmålet om økt bruk av varetekt for vanekriminelle. Komiteen er i den forbindelse tilfreds med at dette utredningsarbeidet allerede ble satt i gang av daværende justisminister Aure, og forutsetter at dette arbeidet under den nye justisministeren blir gitt høy prioritet.

Jeg er overbevist om at en gjennomføring av de aktuelle tiltakene jeg nå har gjennomgått, sammen med en utnyttelse av muligheten for høyere straffeutmåling innenfor dagens lovutforming, vil føre til en redusert gjengangerkriminalitet. Resultatet vil både kunne bli «reduerte rabatter» og ikke minst at denne gruppen dramatisk vil få redusert sine muligheter til å begå nye straffbare handlinger. Når komiteen også i tillegg ber Regjeringen om å vurdere en endring av straffeloven § 62 i retning av høyere maksimalstraff, mener jeg at komiteen har lagt et godt grunnlag for at mange mennesker i dette land skal bli spart for å bli utsatt for de kriminelle handlinger som begås av de gjengangerkriminelle.

Jan Simonsen (Frp): 14. april gikk politimesteren i Follo, Stein Ulrich, ut i VG med en kraftig advarsel mot dagens superliberale kriminalpolitikk, som ifølge politimesteren fører til at vanekriminelle ofte lever «i sus og dus utenfor fengslene». Politimesteren slår bl.a. fast følgende:

«Kriminalpolitikkenes viktigste funksjon i dag er» ... «å legge forholdene godt til rette for alle som vil begå lovbrudd.»

«Store politiresurser er bundet opp til å «jakte på» hyperaktive som går ut og inn av fengslene.»

Kjernen av innsatte i dagens fengsler er «i realiteten vaneforbrytere og «yrkeskriminelle» – som ikke ønsker rehabilitering.»

Politimester Stein Ulrich hevder at den kvantumsrabatten som er et resultat av straffeloven § 62, fører til at lovbrøyteren premieres for trenering og unnvikelse, og at lovbrøyteren like gjerne kan begå 30 lovbrudd ekstra hvis han først har begått 20, ettersom straffen likevel blir omtrent den samme.

Politimesteren får støtte for sine synspunkter fra flere andre erfarne politiledere. Kriminalsjef Bjørn Andersen i Stavanger sier bl.a. at «dagens praksis kan virke demotiverende på tjenestemenn». Politidvokat Karsten Monsen i Rogaland politidistrikt sier til VG 15. april:

«Det er en utrolig naivitet i politiske miljøer.»...«Det lave straffenivået, prøveløslatelsene og rabattsystemet koster oss utrolig mange ressurser. Det er frustrerende. Folk slutter i politiet fordi de mister motivasjonen som en konsekvens av dagens system.»

Også politimester Karl Henrik Sjursen ved Hauge-sund politidistrikt er enig med Ulrich.

Vi politikere bør av og til lytte til de personene som føler problemene på kroppen, og som på grunn av sin yrkesbakgrunn har en helt annen forståelse av og bedre detaljkunnskaper om problemene enn det vi har. Det er nettopp det Fremskrittspartiet har gjort når vi har foreslått å fjerne denne kvantumsrabattordningen, som i praksis betyr at en kriminell ikke blir dømt for mer enn en liten del av de kriminelle handlingene han har begått. Eller sagt på en annen måte: Dess flere kriminelle handlinger han begår, dess mindre straff får han gjennomsnittlig for hver enkelt kriminell handling.

Også i forrige stortingsperiode foreslo Fremskrittspartiet å fjerne denne ordningen og isteden innføre en ordning hvor en kriminell som blir dømt for mange kriminelle handlinger samtidig, får utmålt en straff for hvert enkelt lovbrudd, for derpå å få lagt disse straffene oppå hverandre ved den endelige straffeutmålingen. Det må jo være det eneste logiske og det eneste rettferdige.

I USA er det langt på vei slik – ja, faktisk enda bedre. Der kan en forbryter bli straffet for brudd på flere lovparagrafer i forbindelse med samme handling og få straffeutmåling for hvert enkelt lovbrudd som er begått. I praksis kan enkelte da bli dømt til fengsel i en lengre periode enn de forventes å leve, og må med andre ord tilbringe resten av livet bak lås og slå – til stor glede for landets lovlidige innbyggere, som blir forskånet for all den elendigheten disse sannsynligvis ville påført andre mennesker dersom de hadde sluppet ut av fengslet igjen.

Når Fremskrittspartiet har gjentatt sitt tidligere forslag, har vi denne gangen moderert det kraftig i håp om å få et enstemmig storting i ryggen. Vi har satt en øvre grense for den samlede straffeutmålingen på 21 år. Selv ville jeg nok foretrukket det amerikanske systemet i sin helhet. Men selv et så moderat forslag kan altså de øvrige partiene ikke støtte, selv om det er fremsatt i en periode hvor samtlige partier påstår at de ønsker strengere regime i forhold til kriminelle, i en periode hvor Høyre for-

søker å markedsføre «Tøffe-Jan», og Venstre er begynt å markedsføre «Tøffe-Dørum».

I stedet for å fjerne den urimelige og ødeleggende kvantumsrabattordningen samler regjeringspartiene, Høyre og Arbeiderpartiet seg om et forslag hvor Regjeringen blir bedt om å vurdere en mindre justering av ordningen. Her er det sannelig ikke mye tøffhet, ingen hardhet mot de kriminelle. Dette er med respekt å melde ganske slapt. Høyre og de andre partiene mangler totalt kriminalpolitisk potens.

Høyres argumentasjon er utrolig nok at forslaget om at en kriminell skal få dom for samtlige av de kriminelle handlingene han begår, fører til for streng straffeutmåling! Ja, det må jo være en argumentasjon som får landets kriminelle til å juble. Kvantumsrabattordningen har, slik politimester Stein Ulrich har påpekt i VG, vært til de kriminelles fordel. For andre gang slipper de nå å oppleve at rabatten blir inndratt. De vil fortsatt slippe billig unna sine innbruddsserier, takket være Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Høyre, og sannsynligvis også Venstre og Sosialistisk Venstreparti.

Jeg har hørt påstått at forslaget vil føre til at en innbruddsserie kan føre til like lang straff som drap. Jeg får vel ikke lov av presidenten til å si at dette er det reneste sprøyt, så jeg skal nøye meg med å minne om at knapt noen innbruddstyver i dag får ubetingede straffer, og at det finnes eksempler på at personer som har begått over 60 innbrudd, har sluppet unna med 40 dagers samfunns-tjeneste. Da skal det nok noen hundre innbrudd til for å komme opp i en slik straffeutmåling, med mindre man velger å stjele et Munch-maleri.

Men selvsagt er det slik at mange mindre forbrytelser vil føre til samme straff som én alvorlig kriminell handling – mange bekker små gjør en stor å. Det må være både riktig, rettferdig og logisk. Dersom noen mener at det er et problem, kan vi bare følge opp med langt strengere straffer for drap og eksempelvis fjerne 21-årsgrensen.

Det er grunn til å gjenta mitt sitat fra politiadjutant Karsten Monsen ved Rogaland politidistrikt: «Det er en utrolig naivitet i politiske miljøer.» Dessverre fører det til at mange mennesker unødvendig får sine hjem endevendt av innbruddstyver, og at mange unødvendig blir utsatt for ran og kanskje også for voldshandlinger.

54 pst. av velgerne sier i en meningsmåling at Fremskrittspartiet er det partiet de er mest enig med i kriminalpolitikken. Det burde kanskje ha fått andre politikere til å tenke. Likevel fortsetter de å svikte sine velgere. Jeg setter pris på de velgerne det gir Fremskrittspartiet. Men mest av alt beklager jeg på vegne av fremtidens ofre, som kunne vært forskånet for kriminelle handlinger begått av personer som burde sittet trygt og godt bak fengselsmurene.

Til slutt tar jeg opp Fremskrittspartiets forslag, som er gjengitt i innstillingen.

Presidenten: Representanten Jan Simonsen har tatt opp det forslag han refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Jan Petter Rasmussen (A): Jeg gav i mitt første innlegg ganske klart uttrykk for at det er stor støtte i komiteen for Fremskrittspartiets begrunnelse for forslaget om å gripe fatt i de vanekriminelle. Når vi ikke kan gå med på forslaget, er det selvfølgelig på grunn av den manglende helheten i Fremskrittspartiets forslag. Simonsen peker på forholdene i USA, og ønsker at vi skal ha såkalte amerikanske tilstander på dette feltet i Norge. Jeg vil igjen peke på det som han hopper bukk over, at strafferammen som ligger innenfor dagens § 62, åpner for langt strengere straffer.

Når jeg tok ordet nå, var det for å spørre om representanten Simonsen virkelig mener at den medisinen en ung førstegangskriminell, som av en eller annen grunn har havnet på skråplanet, blir møtt med første gangen han treffer rettsapparatet, skal være fengsel i lang tid, gjerne flere år, når vi vet at det kanskje er tiltak og det apparatet vi har i kommunene rundt omkring i landet, som kan få vedkommende på rett kjøl.

Forbrytelser skal tas på alvor og reaksjoner skal gis. Det har vi i komiteen òg sagt klart fra om mange ganger. Men mitt poeng er: Mener Simonsen at medisinen overfor førstegangskriminelle er tre, fire eller fem års fengsel? Det er mitt spørsmål til representanten Simonsen.

Jan Simonsen (Frp): For det første: Hvis det skal være noen helhet og sammenheng i straffeutmålingen, bør det faktisk være slik at man får en normal dom for hver enkelt kriminell handling man begår.

Når det gjelder førstegangskriminelle, er straffeutmålingen etter mitt forslag avhengig av hvor mye kriminalitet han har begått. Hvis en førstegangskriminell ikke blir tatt før han har begått ti ran, er det rimelig at han da dømmes for de ti ranene han har begått, men ved utmålingen av straff for hvert enkelt ran, kan man ta individuelle hensyn. Da kan man vurdere den kriminelles alder, omstendighetene rundt den kriminelle handlingen og brutaliteten den kriminelle handlingen er utført med. Alt dette kan man fortsatt ta hensyn til, selv om man får utmålt en straff for hver enkelt konkret kriminell handling.

Inge Lønning (H): Jeg ble fascinert av representanten Simonsens konstatering av at alle partier i denne sal, bortsett fra Fremskrittspartiet, mangler kriminalpolitisk potens. Nå skal det som kjent mer enn potens til for å frembringe fruktbare resultater, men ikke desto mindre er det et ganske stimulerende bilde.

Jeg forstod samtidig representanten Simonsen slik at han nærmest beklaget at det forslaget han fremsatte, hadde en grense på 21 år, og at det ville ha vært enda mer potens i det hvis man hadde hatt ubegrenset adgang til å idømme straff.

Jeg føler trang til å stille et spørsmål fordi jeg la merke til at representanten Simonsen flere ganger sa at det prinsippet som ligger i det forslaget han har fremsatt, er det eneste logiske og det eneste rettfærdige. Det må bety at det knapt nok finnes stater, i hvert fall i den vestlige del av Europa, som har en logisk og rettfærdig lovgivning på dette området. Men hvorfor i all videste verden skulle

det ikke ut ifra Simonsens egne premisser snarere være slik at det var det motsatte av en kvantumsrabatt, nemlig en økning? Ville ikke det være enda mer logisk? I alle fall ville det jo være enda mer potent. Hvorfor i all videste verden nøyer representanten Simonsen seg med et så puslete forslag som dette når han er så full av potens?

Jan Simonsen (Frp): For enkelte personer som har prøvd ut Viagra-pillene, har det vist seg at det har fått uheldige sidevirkninger. Så det går nok en grense der også. For meg er det å ha potens det samme som å være hard – altså hard mot de harde, som justisministeren nylig siterte fra Fantomet. Derfor har jeg ingen problemer med å fjerne 21-års grensen, og det gjorde vi da vi fremsatte dette forslaget i forrige stortingsperiode. Denne gangen hadde vi et lønlig håp om at en moderering av forslaget ville føre til flertall. Det gikk dessverre ikke.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Finn Kristian Marthinsen (KrF): Jeg skal overhordet ikke blande meg inn i debatten om potens og Viagra. Den kan vel i denne sammenheng ha en tendens til å avspore noe fra det denne saken egentlig handler om.

Kristelig Folkeparti deler bekymringen over omfanget av både vinnings- og voldskriminalitet. Representantene Hagen og Simonsen peker på «gjengangerne» som opplever domstolenes «kvantumsrabatt» som samfunnets kjærkomne unnfalighet i forhold til det å få straff for hver enkelt kriminell handling. Det er ingen grunn til å se bort fra at representantene her fokuserer på et problem som det er nødvendig å gjøre noe med. Men Kristelig Folkeparti vil ikke følge resonnementet om at straffen for hver enkelt kriminell handling skal gjøres til enkel matematikk, hvor de individuelle straffeutmålingene legges sammen med to streker under svaret – og marsj i fengsel!

Dagens praktisering av straffeprosessen § 13 første ledd er helt klart uheldig. Prinsippet om at forskjellige saker mot samme person skal forenes i en sak, fører ofte til at straffesaken utsettes fordi det i etterforskningen dukker opp nye straffbare forhold. Vi stiller oss derfor på nytt bak de merknader som i forskjellige sammenhenger uttrykker støtte til å begrense oppsamlingen av flere straffbare forhold før det tas ut tiltale. Vi imøteser forslag fra departementet om dette.

Kristelig Folkeparti mener at det i innstillingen er pekt på en del tiltak som vil føre til redusert gjengangerkriminalitet. Det gjelder både i form av reduserte rabatter, og at gjengangerne får redusert sine muligheter til å begå nye straffbare handlinger. Jeg viser til følgende punkter:

- Det er nødvendig med redusert saksbehandlingstid og hurtig iverksettelse av straffereaksjon.
- Det må gis åpning for å dele opp pådømmelsen av flere straffbare handlinger begått av en og samme person.
- Utvidet bruk av varetekt overfor de mest aktive gjengangerne. Dette punktet har komiteen bedt om en utredning av, og vi er tilfredse med at arbeidet er i gang.
- Endring av reglene om forkynnelse av dom og ankefrist, slik førstestatsadvokat Qvigstad foreslår.

- For det femte kan det være grunn til å vise til den mulighet for høyere straffeutmåling som gjeldende strafferammer gir åpning for, også ved anvendelse av straffeloven § 62.

Kristelig Folkeparti er enig med flertallet i komiteen om at de særlige reglene i §§ 62 og 63 i straffeloven fortsatt må bygge på det såkalte straffeskjerpingsprinsippet. Dermed fastsettes det en felles straff for alle overtredelsene, men med en utvidet strafferamme. Vi ønsker også at Regjeringen vurderer om maksimumsgrensen for den samlede straffeutmålingen bør heves. Den nåværende grensen har stått uørt siden 1902.

Ellers synes jeg at sakens ordfører har hatt en grei gjennomgang av denne saken. Jeg finner ikke noen grunn til å føye til annet enn at Kristelig Folkeparti mener departementet og Regjeringen har gitt tilbakemeldinger til komiteen som viser at problemstillingen tas på alvor.

Kristin Krohn Devold (H) (komiteens leder): Det som Stein Ulrich tar opp, er et reelt problem. Vi har en praksis med lang ventetid for domstolene kombinert med en praktisering av straffeprosessloven § 13 som sier at en lovbrøyer har rett til å få behandlet alle saker mot seg forent i en sak. Det gjør at enkelte kan være tiltalt for både førti og femti lovbrudd på én gang. I disse tilfellene vil straffen sjelden stå i forhold til omfanget av forbrytelsene, bl.a. på grunn av en begrensning som ligger i straffeloven § 62, som sier at man bare kan få en straff opp til en og en halv gang strafferammen for den mest alvorlige forbrytelsen man har begått. Det er dette som kalles strafferabattsystemet.

Det som er gledelig i dag, er at det er en enstemmig komite som tar til orde for å endre dagens praksis, den praksisen som Stein Ulrich og også en rekke andre politifolk ønsker å endre. Men man skal være litt varsom med å ta andre til inntekt for sitt eget løsningsforslag. Stein Ulrichs utspill i VG den 14. april var basert på hans artikkel i PEL-bladet nr. 1 for 1999. Der beskriver han virkningene av dagens strafferabattsystem, men jeg kan ikke lese et eneste sted i den artikkelen at det er Fremskrittspartiets modell som han gir sin tilslutning til. Poenget mitt er at de tiltak som flertallet i komiteen tar til orde for i dag, vil ha den virkning at man får bort dagens strafferabattsystem og oppnår det som Stein Ulrich og en rekke andre politifolk ber om.

Når det gjelder det å ta andre til inntekt for sitt syn, vil jeg også advare mot å kapre Fantomets jungelord, for det er Fantomets gamle jungelord som sier at Fantomet er hard mot de harde. Det er heller ikke noe som Jan Simonsen og Fremskrittspartiet har funnet på.

Det denne saken viser, er at det av og til lønner seg å være litt tålmodig, og at det lønner seg å bedrive samarbeid. Det er flott at alle partiene i komiteen i år stemmer for to forslag som Høyre fremmet den 4. november 1997 i Dokument nr. 8:21, og som kun fikk Fremskrittspartiets stemmer så sent som i mars i fjor. Dette viser at ved å ta tiden til hjelp kan det fordi komiteen mener alvor med merknadene sine, ende opp – og det gjør det ofte – i flertallsforslag.

I tillegg fremmer flertallet, alle unntatt Fremskrittspartiet, et forslag om å få utredet en oppheving av dagens begrensning i straffeutmålingssystemet, regelen om at ingen kan idømmes en straff som er lenger enn en og en halv gang den mest alvorlige forbrytelsen man står tiltalt for. Disse tre forslagene til sammen vil virke slik at vi i framtiden kan unngå det som er politimestrenes anliggende, nemlig å se at rabattene som innvilges i straffesystemet, er altfor store i forhold til det som oppfattes som rimelig, både av det politiske flertall og av folk flest.

Det som er Fremskrittspartiets løsningsforslag i dag, er å gjeninnføre en ordning fra før 1902, om å legge en konkret straff for hver forbrytelse oppå hverandre, uten hensyn til at man da kan komme til å straffe gjentatt tyveri hardere enn f.eks. voldtekt eller mord. Den eneste begrensning i Fremskrittspartiets forslag er at ingen skal straffes lenger enn 21 år.

Av og til lønner det seg å lese litt historie. Det var mange gode grunner til at loven ble endret i 1902, og at Stortinget den gang faktisk var enstemmig om omleggingen. Jeg har lest stortingsdebatten fra 3. desember 1901, samt de underliggende papirer, og det er interessant lesning.

Bakgrunnen for endringen var alle de urimelige straffeutmålingseksemplene som ble dokumentert, og som førte til at Stortinget allerede i 1885 bad om å få nedsatt en kommisjon for å foreslå endringer som rettet opp svakhetene. En kongelig resolusjon av 14. november 1885 endte etter en tid opp i utkast til ny straffelov.

Det gamle systemet var et stykke straff for hvert av de kriminelle forhold, med en maksimumsgrense, slik Fremskrittspartiet foreslår i dag. I konklusjonen fra kommisjonens arbeid av 1885 står det:

«I sig selv synes det klart, at det her befulgte System lider af Selvmodsigelse. Er det rigtigt at straffe fuldt ud de enkelte Forbrydelser, da kan der ikke drages en vis Grænse, hvor dette pludselig ophører at være rigtigt, og det i Stedet bliver rigtigt aldeles ikke at straffe.»

Man slo altså allerede den gangen fast det urimelige i at to mord ville treffe grensen fort, mens flere tyverier ville treffe grensen senere, slik at strafferabatten på det groveste forholdet ble størst. Videre at når grensen var nådd, fikk man jo full straffrihet, hvilket er den størst mulige rabatt.

Videre står det i kommisjonsarbeidet fra 1885:

«Vor Lovs System er nu ogsaa de fleste Steder opgivet. Istedetfor at idømme alle Straffe fuldt ud, indtil en absolut Grænse er naaet, har man i Almindelighed gaaet over til at idømme én Straf for alle Forbrydelser, saaledes at Maximum for den Straf, som kan idømmes, er forhøiet, men at det forøvrigt er en Skjønssag at finde en passende Strafudmaaling.»

Dette betyr at Norge så tidlig som i 1885 erkjente at knapt noe land hadde beholdt denne bestemmelsen – som det står: «Vor Lovs System er nu ogsaa de fleste Steder opgivet» – samt at et moderne rettssamfunn er kjennetegnet ved dommerens individuelle straffeutmåling, slik at man istedenfor rigide regnestykkedommer, unngår vil-

kårlighet og lar det være dommerens skjønnsak å finne passende straffeutmåling.

I innstillingen fra justiskomiteen, Indst. O. I for 1901/1902, var det enstemmighet. Og en enstemmig tilslutning til omleggingen ble gitt i Stortinget. Siden det har Norge holdt fast på den individuelle straffeutmåling og domstolens anledning til helhetlig vurdering.

Det er en videreføring av denne linjen når komiteen, unntatt Fremskrittspartiet, nå ønsker å ta bort maksimumsgrensen på 1 ½ gang straff for groveste forbrytelse. Den tar nemlig også bort dommerens mulighet til å utøve individuelt skjønn, på samme måte som det gamle systemet gjorde det.

Dagens maksimumsgrense på 1 ½ gang fratår dommeren mulighet til å idømme strengere når det er på sin plass, på samme måte som systemet fra før 1902 i realiteten fratok dommeren myndighet til å dømme mildere ved å gi en rabatt som gjorde helheten riktig.

Flertallets innstilling i dag er derfor helt i tråd med de prinsippene som lå bak den omleggingen som ble påbegynt i 1885, for 114 år siden, samtidig som vi sier at vi ønsker å endre dagens strafferabattsystem for å finne en bedre middelvei. Løsningen på problemet ligger ikke i regler fra 114 år tilbake, men i å finne fremtidsrettede løsninger, som tar med seg det beste fra flere systemer. Det krever vilje til å samarbeide om løsninger fremfor å demonstrere, og det krever vilje til å forsvare den individuelle straffeutmåling framfor automatsystemet.

Jeg ber derfor justisministeren bekrefte at det arbeidet som følger av komiteens tre flertallsforslag, vil bli fulgt opp, og at det er enighet om at målsettingen helt klart er å ta bort de uheldige sidene ved dagens strafferabattsystem, slik det fungerer med sin maksimumsgrense, og at Stortinget kan vente konkrete forslag tilbake fra Regjeringen langs disse linjer.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Jan Simonsen (Frp): Jeg synes det er interessant at Høyres representant må gå tilbake til 1885 for å finne argumenter mot Fremskrittspartiets forslag. At det for øvrig var enstemmighet den gang i Stortinget, er vel kanskje ikke så rart. Det var jo noen år før Fremskrittspartiet ble etablert.

Men det er ett argument som jeg ikke helt klarer å forstå, som jeg gjerne skulle fått forklart litt bedre. Det gjelder denne påstanden om at fjerning av kvantumsrabatten vil fjerne domstolens mulighet til å utøve individuelt skjønn. Det vil naturligvis være slik at hvis en person har begått la oss si to ran, fem innbrudd og en voldtekt, og får en samledom for dette, vil man idømme ham én straff, eksempelvis for voldtekten, som ligger et sted mellom ett og ti års fengsel, minimums- og maksimumsstraffen. Da vil man utøve individuelt skjønn ved straffefastsettelsen for hver enkel av de kriminelle handlingene. Det betyr at to forskjellige personer, som begge begår to ran, fem innbrudd og en voldtekt, vil kunne komme ut med ganske vesentlige forskjeller i samlet straffeutmåling, fordi det kan være forskjellige individuelle forhold

som ligger til grunn for straffeutmålingen. Så akkurat denne påstanden om at det ligger en begrensning i det individuelle skjønnet, klarer jeg rett og slett ikke å forstå, utover den ene begrensningen med maksimumsstraffen på 21 år.

Kristin Krohn Devold (H): Poenget mitt var ikke at man må gå helt tilbake til 1885 for å finne argumenter mot Fremskrittspartiets forslag. Poenget mitt var at *alle-rede* i 1885 så et enstemmig storting alle argumentene mot Fremskrittspartiets forslag, og at man var et av de siste land i Europa som la om straffeutmålingssystemet sitt.

Det viktigste ved den individuelle straffeutmålingen vi har i dag, er dommerens samlede skjønn. Så lenge Fremskrittspartiet insisterer på at det skal dømmes én straff for hvert forhold, er det noe annet enn at det skal dømmes én straff for det samlede forhold. Jeg vil nesten snu spørsmålsstillingen på hodet: Hvis det er slik som Jan Simonsen nå sier, at det kan utøves et så stort skjønn i forhold til hver enkelt utmålt straff at det i realiteten blir det samme som dagens skjønn, hva er da poenget med forslaget?

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Tor Nymo (Sp): Kriminelle gjengangere står i dag for en stor del av det samlede antall vinningsforbrytelser hvert år. Mange av disse personene går ut og inn av fengslene år etter år, uten at de kommer på rett kjøp. Så snart de er på frifot, begår de igjen nye lovbrudd. Det er derfor en besnærende tanke å ta disse personene «ut av sirkulasjon», slik Fremskrittspartiet skriver i Dokument nr. 8-forslaget.

Men det blir fullstendig proporsjonsløst når den eneste begrensningen for pådømmelser av flere forbrytelser under ett, uavhengig av typen forbrytelse, skal være lovens maksimumsstraff på 21 års fengsel. Det vil lett kunne føre til urimelig høye straffer som knapt kan sies å være en rettsstat verdig.

Ved flere anledninger har det blitt påpekt fra komiteens side at straffenivået er for lavt for vinnings- og volds-kriminalitet. Særlig har kriminelle gjengangere oppnådd en kvantumsrabatt som fra flere hold med rette er blitt karakterisert som urimelig. Men det er langt fra dagens system til det forslaget som Fremskrittspartiet her har fremmet.

Det er allerede med det regelverket vi har i dag, adgang til å idømme strengere straffer ved pådømmelse av flere kriminelle forhold samtidig. Komiteen har også tidligere gitt uttrykk for at en slik straffeskjerpelse er ønskelig. Vi har da også sett de første eksemplene på at Høyesterett har skjerpet straffenivået for gjentatt vinningskriminalitet.

Det er imidlertid på flere punkter behov for å ta i bruk også andre virkemidler enn bare økt straff. Det er særlig ett punkt som jeg i den sammenhengen vil peke på.

Det er i dag slik at forfølgning mot en person for flere kriminelle forhold ofte forenes i en sak. Svært ofte fører

det til at det tar lang tid før forholdene pådømmes. Det er mye som taler for at det i større grad må åpnes for fortløpende pådømmelse. Jeg avventer derfor i spenning de reaksjonene som kommer på det høringsnotatet om straffeprosessloven § 13 som Justisdepartementet vil sende ut i løpet av våren.

Jeg har til slutt et lite hjertesukk. De personene som her i dag blir kalt vanekriminelle, fortsetter ikke å begå forbrytelser fordi de ikke sitter lenge nok bak murene. De havner tilbake i de samme kriminelle miljøene fordi de ikke har annet å gå til – fordi den eneste måten de kan livnære seg på, er ved vinningsforbrytelser. Det må ikke bli slik i tida som kommer, at vi byr over hverandre i hvem som vil straffe disse personene hardest. Strengere fengselsstraffer bidrar nemlig ikke til å få bukt med årsakene til kriminaliteten. Svært ofte er årsaken til at et menneske havner på den kriminelle løpebane, en oppvekst i miljøer som ikke gir rotfeste eller positive utfordringer. Den økte kriminaliteten har også sammenheng med den tiltakende alkohol- og stoffmisbruken. Kampen mot kriminaliteten må derfor føres på flere plan. Som forebyggende tiltak mot kriminalitet vil trygge oppvekstmiljø være langt viktigere tiltak enn stadige rop om strengere straffer.

Harald Hove (V): Det er to spørsmål vi i hovedsak har til behandling i denne saken. Det er for det første forslaget om at man skal vurdere å utvide den øvre straffegrense på 1 ½ ganger den strengeste strafferammen. Det er i og for seg et greit forslag, selv om jeg nok må innrømme at jeg har relativt liten tro på at det vil ha den helt store effekt på straffeutmålingen. Jeg tror nok at man skal lete relativt grundig for å finne dommer hvor den øvre straffegrensen på 1 ½ ganger den strengeste strafferammen reelt fungerer i den forstand at man kommer opp på dette straffenivået. Men det kan allikevel ligge en viss signaleffekt i at man øker denne, i den forstand at det kan være et signal om at man har et ønske om et høyere straffenivå.

Det andre spørsmålet vi har til behandling, er Fremskrittspartiets forslag om en separat utmåling, og så en summering av straff for hver enkelt straffbar handling. Jeg må innrømme at dette for så vidt tilhører de forslag fra Fremskrittspartiet som jeg aldri har vært i stand til å ta skikkelig på alvor, i den forstand at jeg alltid har kalkulert med at dette egentlig er forslag som i grunnen bare har én eneste hensikt, nemlig å skulle markere Fremskrittspartiet som det partiet som liksom tar straffbare handlinger mest på alvor, og som skal være mest til å stole på i kriminalitetsbekjempelse. For – med all respekt – jeg er sterkt i tvil om Fremskrittspartiet, og i alle tilfeller Jan Simonsen, virkelig ville ønske de resultater som det var mulig å få med et slikt straffeutmålingsprinsipp.

Og når man litt lettvint bruker ord som «kriminelle gjengangere», kan det faktisk være et poeng av og til å stille spørsmålet: Hvem er dette? En del av dem som blir dømt for en serie lovbrudd, er faktisk unge lovbrytere som kanskje ikke blir stanset tidlig nok – ja vel – og som av den grunn nettopp begår en ytterligere serie. Det an-

dre vil i ganske stor grad kunne være personer som av ulike grunner ut fra en personlig situasjon begår lovbrudd, og da tenker jeg ikke minst på narkomane. Og så vil man kunne ha en viss gruppe som begår flere straffbare handlinger på rad, som vil være dem man eventuelt egentlig ville mene at man muligens kunne straffe hardest enn i dag. Men det vil faktisk bare være en liten andel av dem som ville bli rammet av en slik straffebestemmelse som den Fremskrittspartiet her foreslår.

Så en ørliten gjenganger også fra min side, og da i forhold til saksordføreren, som på nytt understreker at straffenivået skal være så mye lavere enn folks rettsoppfatning. Jeg klarer aldri å la være å tenke på at vi jo sammensetter domstolene slik at vi har svært mange såkalt vanlige folk med. Vi har i en annen sak litt tidligere i år også vært inne på at det kanskje er litt uvanlige folk, i den forstand at de måtte likne for mye på oss selv siden de i stor grad er politikere – hvis det var det som gjorde at de avvek fra å være vanlige folk. Og da blir det litt rart hvis resultatet av disse organenes avgjørelser skal bli så veldig i strid med folks alminnelige rettsoppfatning. Det er faktisk grunn til å stille spørsmål ved det.

Når vi sier at straffenivået i dag er for lavt for gjengangerkriminalitet og man så viser til en dom i Høyesterett fra desember 1997, blir på en måte også mitt spørsmål: Er det fortsatt for lavt, eller har ikke nettopp Høyesterett gjennom den dommen gjort den justeringen som gjør at vi nå trolig har fått et riktig straffenivå? Man kan på en måte ikke fortsette å snakke om disse tingene uten å ta hensyn til at den dommen gav et klart signal om en endring av rettstilstanden.

En liten ting til: Rabatten har faktisk mange gunstige sider. I alle tilfeller medfører den nok at vi har en langt høyere oppklaringsprosent for lovbrudd enn det vi ellers ville hatt. For en av effektene er faktisk at folk tilstår de handlinger de har gjort, i langt større grad enn de nok ville gjort med et slikt system som det Fremskrittspartiet har gitt uttrykk for at de ønsker.

Men det er all grunn til å se på de andre spørsmålene som man tar opp, og det er ingen grunn til å oppfatte denne strafferabatten som en fordel for den gjerningspersonen det dreier seg om. Det er ikke noen fordel for folk å få lov å begå flest mulige straffbare handlinger. Og når vi har rabatten, ligger en del av poenget i – den kanskje litt naive – troen på at straffen har en individualpreventiv virkning. Det er jo nettopp grunnen til at man legger vekt på forhold før og etter dommen.

Tron Erik Hovind hadde her overtatt presidentplassen.

Statsråd Odd Einar Dørum: Jeg har med stor interesse lyttet til debatten om det Dokument nr. 8-forslaget som representantene Hagen og Simonsen har fremmet, om å endre den såkalte rabattordningen som straffeloven § 62 gir anvisning på.

I likhet med min forgjenger, tidligere justisminister Aud-Inger Aure, kan jeg ikke slutte meg til Dokument

nr. 8-forslaget. Jeg viser for så vidt til brev av 18. januar i år til justiskomiteen, som er vedlagt komiteinnstillingen.

Derimot kan jeg i store trekk slutte meg til komiteens tilrådinger, som jeg om litt skal kommentere nærmere punkt for punkt.

Jeg konstaterer med glede at komiteens flertall ikke har latt seg rive med av Fremskrittspartiets iver etter å foreslå lettvinde løsninger på sammensatte og kompliserte problemer. På den annen side konstaterer jeg uten glede at komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener at straffskjerpelsesprinsippet er en «ren oppfordring til vanekriminelle om å begå flere lovbrudd». Det er dessuten med undring jeg ser at disse medlemmer av komiteen oppfatter meg som en «støttespiller for de kriminelle».

Jeg er også opptatt av å bekjempe kriminalitet. Spesielt prioriterer jeg høyt kampen mot gjentakelseskriminaliteten og den grove kriminaliteten. Jeg mener også at domstolenes straffutmålingspraksis i en viss grad bør skjerpes. Men skal vi kunne bekjempe kriminaliteten effektivt, trenger vi en konstruktiv og nyansert debatt.

Jeg er tilfreds med at komiteen tilrår å avvise forslaget om å gjeninnføre kumulasjonsprinsippet i norsk straffutmålingspraksis. Dette prinsippet, som går ut på at det fastsettes en straff for hver enkelt overtredelse som så legges sammen til slutt, ble forlatt allerede ved vedtakelsen av straffeloven i 1902, som representanten Krohn Devold dokumenterte og gikk inn på. Komiteflertallet ønsker som jeg å beholde straffskjerpelsesprinsippet, som straffeloven § 62 i dag bygger på. Straffskjerpelsesprinsippet innebærer at det blir fastsatt en felles straff for alle overtredelser som pådømmes samtidig, men med en utvidet strafferamme.

Jeg minner i denne sammenheng om at Stortinget i januar 1995 avviste et tilsvarende Dokument nr. 8-forslag fra representanten Simonsen.

Når det gjelder komiteens tilråding til vedtak under II, kan jeg si følgende: Regjeringen vil fremme forslag til lovendringer for å motvirke oppsamlingen av forbrytelser før straffereaksjon. Justisdepartementet vil i løpet av våren sende ut et høringsbrev som bl.a. inneholder forslag om en oppmyking av reglene om forening av straffesaker. Forslaget tar sikte på at det i større grad blir anledning til å vurdere konkret om det er hensiktsmessig å dele opp pådømmelsen av flere straffbare handlinger begått av samme person.

Justisdepartementet har også satt i gang en utredning om behovet for å endre regelverk og praksis om varetektsfengsling av kriminelle gjengangere. Økt bruk av varetekt kan forhindre at disse kriminelle får anledning til å begå nye straffbare forhold – som etter hvert samles opp – mens de venter på at straffesaken mot dem skal komme for retten. Departementet har i første omgang bedt om Riksadvokatens syn på saken, og jeg avventer Riksadvokatens svar.

Regjeringen vil i statsbudsjettet for år 2000 presentere konkrete tiltak som reduserer tiden mellom den kriminelle handling og straffereaksjon.

Forslaget om å endre reglene om forening av straffesaker som jeg nettopp nevnte, kan også få den virkning at

tiden mellom den straffbare handlingen og reaksjonen reduseres. Man unngår forsinkelser som skyldes at straffesaken stadig må utsettes fordi nye forhold kommer til.

Det samme høringsbrevet vil også komme til å inneholde forslag til endringer i reglene om forkynnelse av dom og ankefrist. Dersom det innføres som hovedregel at domsavsigelsen i straffesaker skjer i rettsmøte der siktede/tiltalte er til stede, samtidig som ankefristen begynner å løpe fra domsavsigelsen, kan man unngå forsinkelser i saksavviklingen som i dag skyldes at dommen må forkynnes av politiet. Vi vet jo at i en del av storbyene våre, kanskje i en by som Oslo spesielt, blir dette et så betydelig praktisk problem at det i seg selv ofte fører til forsinkelse i straffesakskjeden.

På samme måte vil økt bruk av varetekt kunne redusere tiden som går, fordi siktede/tiltalte får mindre mulighet til å pådra seg nye straffbare forhold som kan forsinke irettføringen av saken.

Det kan også være aktuelt med andre konkrete tiltak. Det har lenge vært en høyt prioritert oppgave for Justisdepartementet å redusere saksavviklingstiden i straffesaker. Mye er allerede gjort på dette området, og arbeidet fortsetter med uforminsket styrke. Jeg nevner kort som mulige midler en økning av antallet stillinger ved domstolene og en økning av rettssalskapasiteten, mer effektiv bruk av IT, og andre tiltak som kan bedre utnyttelsen av de ressursene som allerede finnes.

Dette vil Regjeringen komme nærmere tilbake til i forbindelse med statsbudsjettet. Jeg understreker betydningen av å se på straffesakskjeden under ett. Det er også viktig at valget av tiltak skjer etter en nøye vurdering av om tiltakene har den tilsiktede virkningen.

Det er også slik at jeg er svært opptatt av det vi kan kalle for balansen i straffesakskjeden. En har med rette styrket politiet de senere år, men det er viktig å sørge for at en ikke får en skjevhet i forhold til det som domstolene, fengselsvesenet og andre i denne kjeden skal stille opp med, og jeg er opptatt av den problemstillingen. Hvis ikke vi får dette til å henge sammen, kan de ideelle målene på et av disse områdene, f.eks. politiet, føre til at man ikke får den effektiviteten man ønsker. Jeg nevner også at Justisdepartementet tidligere i år arrangerte et symposium med bred deltakelse fra bl.a. domstoler og advokater om straffesakskjeden. Hurtighet i straffesakskjeden var et sentralt tema.

Jeg var også nylig tilstede på årsmøtet i Politiembetsmennesenes Landsforening, hvor man nettopp la opp til å feie for egen dør i straffesakskjeden. I stedet for å feie for andres, diskuterte man hvordan politijuristene, påtalejuristene, kunne få hjelp fra alle andre – forsvarere, aktor, riksadvokat – til å skjerpe seg slik at de gjorde jobben sin bedre. Jeg synes personlig å møte en slik kultur som er innstilt på å ta fatt på de utfordringer man selv har, er noe meget konstruktivt. Det er jo ofte i dette landet slik at vi synes det er bedre å feie for andres dør, og hver gang vi treffer noen som feier for sin egen, med det motto at når de har gjort det, har de mye større rett til å snakke med andre, er det desto mer oppmuntrende. Jeg merker denne mentaliteten mange steder i det systemet jeg nå har ansvaret for.

Regjeringen er innstilt på å vurdere nærmere en endring av straffeloven § 62 slik at det blir adgang til å idømme en strengere maksimalstraff enn i dag. Jeg har ikke i dag noen fast oppfatning om hvordan dette eventuelt bør gjøres. Man kan jo f.eks. tenke seg at den øvre grensen forhøyes til to ganger strafferammen for det alvorligste forholdet, mot i dag halvannen gang. Men dette må utredes nærmere i departementet og så eventuelt sendes på høring, før et forslag til lovendring kan legges fram for Stortinget. Jeg vil selvfølgelig følge opp disse synspunktene, fordi jeg deler de vurderingene som ligger bak dem.

Jeg må imidlertid advare mot for store forventninger til effekten av en eventuell endring av rabattregelen. Allerede i dag er strafferammene innenfor begrensningene som følger av § 62, svært vide, og de utnyttes ikke på langt nær fullt ut av domstolene. Ønsker man et høyere nivå på den utmålte straffen, er endringer i domstolens praksis viktigere enn lovendringer. Men jeg utelukker ikke at en endring som komiteen ber Regjeringen om å vurdere, kan ha en viss signaleffekt.

Høyesterett, som trekker opp retningslinjene for straffeutmålingen innenfor lovens strafferammer, har i en dom fra desember 1997 – som flere av representantene har vist til – uttalt at den rabatten som i praksis gis ved straffeutmålingen for et større antall vinningsforbrytelser, var blitt for stor. Straffenivået burde derfor heves for å få et bedre samsvar mellom straffereaksjon og straffverdighet. Det er foreløpig for tidlig å si noe om hvilken virkning dommen vil få, men jeg har et håp om at domstolene lojalt retter seg etter Høyesterett.

Jeg mener på denne måten å ha gått inn på de ulike saksforhold som tas opp i denne saken – og som jeg deler saksordførers oppfatning av henger sammen – og som i sum, når de blir fulgt opp, vil ha den effekt at straffesakskjeden blir raskere og man unngår den kritikk som følger av folks oppfatning av hvordan retten skal praktiseres, ved at det rett og slett går kortere tid. Derved unngår man også den opphoping av saker for gjengangere man har vært opptatt av. Man sørger rett og slett for at rettsfølelsen blant folk flest styrkes ved disse praktiske tiltakene, og det vil etter min mening også styrke tilliten til hele straffesakskjeden.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Kristin Krohn Devold (H): Jeg vil bare kort knytte en kommentar til noe av det siste statsråden sa, nemlig at han var litt usikker på effekten av straffeutmålingen ved å endre 1 ½-gangsregelen.

I justiskomiteens møte med Høyesterett ble det klart presisert at merknader fra komiteen i ordinære saker blir å betrakte som lovens etterarbeider og har dermed ikke en veldig høy status i Høyesterett. Det ble også helt klart presisert at hvis vi legger inn merknader i tilknytning til en odelstingssak – odelstingsinnstillinger leses av Høyesterett – blir det sett på som lovens forarbeider og får en veldig høy status, og vil dermed kunne påvirke i straffeutmålingen.

Jeg går ut fra at statsråden deler oppfatningen av denne presiseringen, slik at vi ikke her undervurderer nettopp den betydning det har å kjøre igjennom en odelstingssak som gir oss muligheter til å presisere vårt syn, siden det er merknader her som er å betrakte som lovens forarbeider, og som dermed vil ha en direkte effekt på Høyesteretts straffeutmåling.

Statsråd Odd Einar Dørum: Jeg undervurderer selvfølgelig ikke det. Helt siden Gunnar Knudsen klart plasserte maktforholdet mellom Høyesterett og Stortinget under konsesjonsstriden, er det vel ingen som er i tvil om at det Stortinget sier, blir lagt merke til. Jeg deler også den oppfatning som representanten nå gav uttrykk for.

Min undring knyttet seg nok mer til at det allerede er vide strafferammer innenfor paragrafen, og at det derfor i praksis blir avgjørende hvordan domstolen oppfatter det. Men jeg er selvfølgelig ikke i tvil om at domstolen vil følge med i de merknader som knyttes til en sak som denne, og som også går på relasjonene innenfor straffesakskjeden. Det er jeg ikke i tvil om. Det er slik som representanten Krohn Devold har gitt uttrykk for, og jeg deler hennes syn på det punkt.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Flere har heller ikke bedt om ordet til innlegg, og dermed er debatten i sak nr. 3 avsluttet.

(Votering, se side 510)

S a k n r . 4

Innstilling fra justiskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Per-Kristian Foss, Kristin Krohn Devold og Bjørn Hernæs om lov om endring i lov av 22. mai 1902 nr. 10 Almindelig borgerlig Straffelov (straffeloven) (kriminell lavalder), om lov om endring i lov av 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (straffeprosessloven) (rettshåndhevelsesarrest), lov om endring i lov av 13. juni 1969 nr. 26 om lov om skadeserstatning (foreldres økonomiske ansvar), og tiltak for bekjempelse av voldskriminalitet og ungdomsgjenger. (Innst. O. nr. 64 (1998-99), jf. Dokument nr. 8:18 (1998-99))

Presidenten: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 1 time og 20 minutter, og at taletiden blir fordelt slik på gruppene:

Arbeiderpartiet 25 minutter, Fremskrittspartiet 10 minutter, Kristelig Folkeparti 5 minutter, Høyre 10 minutter, Senterpartiet 5 minutter, Sosialistisk Venstreparti 5 minutter, Venstre 15 minutter og Tverrpolitisk Folkevalgte 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt høve til replikkordskifte på inntil tre replikker med svar etter innlegg av hovedtalerne fra hver partigruppe og etter innlegg fra medlemmer av Regjeringen.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Vidar Bjørnstad (A) (ordfører for saken): Innstillingen fra justiskomiteen i denne saken omhandler en rekke forslag som hver for seg kunne ha berettiget en egen debatt. Det bare understreker, etter min oppfatning, svakheten ved bruk av Dokument nr. 8-forslag for å behandle så vidt omfattende og mangeartede forslag – ikke minst på et område som berører viktige sider ved vår rettsstat. Men jeg går ut fra at forslagsstillerne først og fremst var opptatt av å vise handlekraft og gi raske og enkle svar på bakgrunn av en opphetet mediebeskrivelse av voldshandlinger og kriminell virksomhet.

Som en journalist beskrev dette i Aftenposten av 18. februar i år:

«På den annen side kan mediene gjennom ukritiske voldsoppslag bli mikrofonstativ for politikere og politiske partier med kortsiktig egen gevinst som drivkraft.»

Mer politi og strengere straffer har vært resepten. Det fikk vi tydeliggjort ved budsjettkompromisset i fjor høst, da sentrumspartiene ble presset av Høyre og Fremskrittspartiet til å fylle på politibudsjettet med 100 mill. kr, men samtidig måtte redusere skolefritidsordningen med 130 mill. kr. Det er da, mener jeg, at de enkle løsninger foretrekkes fremfor helhetstenkningen i kriminalitetsbekjempelsen. En god kriminalpolitikk må fortsatt bygge på de to hovedstrategier forebygging for å hindre kriminelle handlinger og reaksjoner når noen begår lovbrudd. Det krever at helheten må ivaretas ikke bare i ordbruk, men også når penger skal fordeles. Jeg viser til en rapport som beskriver situasjonen i en del ungdomsmiljøer i Oslo, der de aller fleste politikere la hovedvekten på den forebyggende siden.

Jeg lar det bli med dette når det gjelder kriminalpolitikken generelt.

I det videre vil jeg gjøre rede for komiteens eller flertallets innstilling i forhold til de konkrete forslagene i Dokument nr. 8:18.

Flertallet i komiteen støtter ikke forslaget om å senke den kriminelle lavalder, som ville gjøre det mulig å dømme 14-åringer til fengselsstraff. Forslagsstillerne hevder at disse ikke skal dømmes til fengsel, men de lanserte alternativene i Dokument nr. 8-forslaget basert på en generell senking av den kriminelle lavalder forutsetter at man også aksepterer bruk av fengselsstraff overfor 14-åringer. Alternativene opererer jo med en subsidiær fengselsstraff.

Etter flertallets oppfatning er det i hovedsak foreldre og det offentlige hjelpeapparatet med barnevernet i spissen som har ansvaret for å reagere og sette i verk tiltak overfor barn som begår kriminelle handlinger. Vi legger her også vekt på felles innsats og samarbeid, hvor bl.a. både barnas hjem, skolevesen, barnevern og politi trekkes inn. Så det ikke skal misforstås: Selv om vi ikke ønsker å dømme barn til fengsel, ser vi også alvorlig på økningen av forbrytelser begått av personer under den kriminelle lavalder de senere år. Det er særlig viktig å motvirke og hindre kriminalitet blant barn og unge så tidlig som mulig. Her tar vi signalene fra lokalmiljøet i Oslo og politikerne der: De aller fleste ønsker å legge hovedvek-

ten på det forebyggende arbeidet. Barn under den kriminelle lavalder som begår straffbare handlinger, må imidlertid også møtes med klar grensesetting og en rask reaksjon. I «reaksjon» legger vi en bredere forståelse enn straff etter loven. Det vil gjelde alt fra foreldres inngripen, bruk av konfliktråd og tiltak i regi av barnevernet til tradisjonell straffereaksjon for dem over den kriminelle lavalder. Samfunnet skal reagere på kriminelle handlinger.

I Dokument nr. 8:18 er det foreslått at departementet skulle nedsette et barnekrimutvalg. Vi mener det er viktig å få en samlet plan for innsats og tiltak i forhold til barn og unge når det gjelder å bekjempe kriminelle handlinger, hvor både forebyggende arbeid og mulige reaksjonsalternativer etter at lovbrudd er begått, blir omhandlet. Jeg tok dette opp i et spørsmål til justisministeren i januar og fikk et positivt svar – som senere også ble bekreftet av statsministeren. Her kan en få mulighet til å drøfte helheten, tilsvarende handlingsplanen mot vold som ble behandlet i forbindelse med årets budsjett. Behovet for en samlet innsats har tydeliggjort seg også i forhold til de senere ukers diskusjon om deler av ungdomsmiljøet i hovedstaden.

Komiteen ber derfor Regjeringen fremme en slik samlet plan i løpet av 1999. Hvordan forarbeidet til en slik plan blir organisert, er Regjeringens ansvar, men jeg ser helt klart at det må innbefatte innsats fra flere departementer. Vi vil her bl.a. legge til grunn flertallets syn i Innst. O. nr. 49 for 1998-99, som nylig er behandlet, vedrørende spørsmålet om å endre barnevernsloven med sikte på å forebygge kriminalitet eller som ledd i en etterfølgende reaksjon på kriminelle handlinger. Utgangspunktet her er at barnevernstjenesten skal være en hjelpeinstans for barn og familier, og ikke et reaksjonsorgan i straffettspleien.

I Dokument nr. 8-forslaget er det fremmet forslag om å senke strafferammebegrensningen for bruk av varetekt. Arbeiderpartiet og flertallet i komiteen understreker det grunnleggende prinsipp i strafferetten om at en person skal anses uskyldig og ikke straffes før etter avsagt fellelse dom. Straff skal ikke forskutteres i form av varetektsfengsel.

Vilkårene for bruk av varetektsfengsling i dag er minstevilkår om at det foreligger skjellig grunn til mistanke om en straffbar handling som kan medføre høyere straff enn seks måneders fengsel, og i tillegg normalt krav om en særlig fengslingsgrunn, først og fremst unndragelsesfare, bevisforspillelse eller gjentakelsesfare.

Dokument nr. 8-forslaget omhandler unntaksbestemmelsen som kan anvendes på de aller groveste sakene hvor det åpnes for varetektsfengsling selv om det ikke foreligger en særlig fengslingsgrunn. Det må etter dagens regler dreie seg om en forbrytelse som kan medføre fengselsstraff i ti år eller mer, eller forsøk på en slik forbrytelse. Typiske eksempler her er drap, voldtekt og grovt ran. Kravet til mistanken er betydelig skjerpet i disse sakene.

Formålet med bestemmelsen er å motvirke at folks rettsfølelse støtes, og at de mister tilliten til rettssystemet ved at gjerningspersonen bak grove forbrytelser går fri

fram til domfellelse. Flertallet mener at dagens unntaksregel er en riktig og viktig bestemmelse, men mener at denne må begrenses til de aller groveste tilfellene. Straff skal ikke forskutteres i form av varetektsfengsel, og videre fullmakter for bruk av varetekt kan utvanne prinsippet om uskyld inntil skyld er bevist.

Jeg har ingen forhåpninger til Fremskrittspartiet på dette området, men det er med en viss beklagelse jeg registrerer at Høyre synes å neglisjere rettssikkerheten for å konkurrere med Fremskrittspartiet om tøffest mulig kriminalpolitikk. Dette er ikke bare min oppfatning, men jeg har registrert at det også på Høyres landsmøte ble fremført tilsvarende synspunkter.

Jeg har merket meg at rettssikkerheten ikke i det hele tatt drøftes i de merknadene som Høyre og Fremskrittspartiet har i innstillingen. Flertallet mener det er betenkelig å senke strafferammebegrensningen i unntaksbestemmelsen. En slik utvidelse av varetektsadgangen ville innebære at varetektsinstituttet fullstendig skiftet karakter; den ville langt på vei få karakter av en forskuttert straffeordning for en rekke typer nye lovbrudd.

Arbeiderpartiet og flertallet går også imot å utvide adgangen til å varetektsfengsle personer under 18 år. Gjeldende bestemmelser praktiseres ikke som et forbud mot varetektsfengsling, selv om domstolene i utgangspunktet er noe tilbakeholdne. Varetektsfengsling finner stadig sted, særlig i alvorlige saker. Flertallet mener at personer under 18 år i utgangspunktet ikke bør varetektsfengsles. Varetektsfengsling er en større påkjenning enn alminnelig fengselsstraff og innebærer en særlig påkjenning for mindreårige. Det følger også av FNs barnekonvensjon at frihetsberøvelse overfor mindreårige bare skal skje som siste utvei. Samfunnet har anledning til å beskytte seg mot alvorlige kriminelle under 18 år, men flertallet er tilfreds med at domstolene utviser varsomhet med å varetektsfengsle mindreårige og vil derfor ikke gå inn for en oppmyking av regelverket.

Stortinget vedtok tidligere i år inkorporering av internasjonale menneskerettighetskonvensjoner i norsk lovgivning – enstemmig. Her fremgår det at varetektsfengsling som skjer alene under henvisning til forbrytelsens grovhet, vil være i strid med konvensjonene, og at en bør utvise forsiktighet med hensyn til å utvide ordningen med varetekt. Norge har da også mottatt kritikk for dagens varetektspraksis fordi vi, sammenlignet med andre europeiske land, bruker varetekt ofte og over lange perioder. Tilslutning til internasjonale konvensjoner blir bare munnsvær når dette ikke engang er med i merknadene til en slik sak som vi nå behandler.

Ifølge undersøkelser er det et stort antall personer som er blitt frikjent i forbindelse med løslatelse fra varetekt. Mange av dem hadde lang tid i varetekt bak seg. Dette mener jeg er et rettssikkerhetsproblem også innenfor dagens regelverk. Jeg skal ikke her og nå gå inn på løsninger for å redusere omfanget av og særlig lengden på varetektsopphold, men jeg er overbevist om at raskere straffesaksbehandling i alle ledd vil stå sentralt.

Det bringer meg over til raskere domstolsbehandling og forslaget om en reservert sal ved Oslo Byrett. Rask re-

aksjon er et viktig virkemiddel i bekjempelse av kriminalitet. Hovedmålsettingen må være å få ned den totale saksbehandlingstiden i domstolene.

Når det gjelder hurtigdomstoler, har utviklingen kommet lenger enn forslaget legger opp til. I Oslo Byrett er det allerede i dag avsatt to rettssaler der politi og påtalemyndighet selv kan beramme saker. Den ene rettssalen er avsatt for saker der de siktede sitter i varetekt, og gjengangere og voldssiktede utgjør en stor del av dem. Det vurderes nå å sette i verk ytterligere tiltak for å prioritere unge lovbytere og gjengangere. Hele komiteen er enig i en slik prioritering. Erfaringene fra Oslo – og mange andre steder – med reservert domstol og hurtigere behandling har vært positive, og komiteen mener at dette må iverksettes flere steder over hele landet.

Vi vil imidlertid også understreke at hensynet til rettssikkerheten for den enkelte må ivaretas – det gjør faktisk hele komiteen. Saker må ikke kjøres så raskt igjennom i domstolene at rettssikkerheten settes i fare.

Justiskomiteen var nylig på studiebesøk i New York. Det innbefattet bl.a. et besøk ved en hurtigdomstol, hvor det i saker av mindre alvorlig karakter raskt etter pågripelse ble foretatt domsavsigelse, og soning ble påbegynt – som regel samfunnstjeneste. Kriminalomsorgen og det sosiale hjelpeapparatet, f.eks. knyttet til rusmisbruk, var lokalisert i nær tilknytning til domstolen. Gjennom det nære samarbeidet med kommunale myndigheter og justisetaten ble innholdet i straffegjennomføringen en vei tilbake til samfunnet.

Komiteen mener at Regjeringen bør vurdere en slik modell i forbindelse med ytterligere tiltak for å prioritere unge lovbytere og gjengangere i rettssystemet. Det vil naturlig nok være mest aktuelt i befolkningstette områder der sakstallet er stort nok.

Spørsmålet om ransaking for beslag av våpen har vært mye omtalt. Komiteen vil her avvete behandlingen av forslaget i foreliggende innstilling inntil Regjeringen fremmer sitt bebudede forslag om visitasjonsfullmakt i politiloven. Vi forutsetter at Regjeringen kommer til Stortinget med forslag som gjør det mulig å sluttbehandle saken før sommeren. Jeg skal ikke foregripe diskusjonen, bare si på Arbeiderpartiets vegne at vi er innstilt på å gi politiet de nødvendige fullmakter for å bekjempe ulovlig våpenbesittelse. Men jeg vil også her legge vekt på at Oslo-politiet har økt beslagene av våpen vesentlig ved mer aktiv bruk av eksisterende regelverk.

Det siste forslaget komiteen har tatt stilling til, er spørsmålet om heving av maksimumsbeløpet for foreldrenes objektive erstatningsansvar. Arbeiderpartiet og flertallet støtter ikke forslaget om å heve dette beløpet fra 5 000 kr til 20 000 kr. Flertallet viser her til at maksimumsbeløpet ble hevet fra 1 000 kr til 5 000 kr så sent som i 1995. Det gjelder altså foreldrenes objektive erstatningsansvar; ansvaret for hendelser som disse ikke nødvendigvis har hatt viten om eller herredømme over. For foreldrenes skyldansvar for barns handlinger gjelder ingen beløpsgrense, og i skadeserstatningsloven går det frem at barn og unge har et selvstendig ansvar for å erstatte skade som begås uaktsomt eller forsettlig, når det

finnes rimelig. Det er ikke noe sikkert grunnlag for å anta at heving av beløpet vil ha noen betydning for kriminalitetsutviklingen. Flertallet vil understreke den særstilling og de spesielle vansker f.eks. en enslig mor eller far kan ha, både når det gjelder økonomi og med hensyn til muligheter for å avverge skadevoldende handlinger.

En ytterligere økning av beløpsgrensen kan snarere føre til at spørsmålet om lemping oftere blir aktuelt. Flertallet mener da at det vesentligste poeng med det objektive ansvaret vil falle bort.

Med dette anbefaler jeg komiteens innstilling.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Bjørn Hernæs (H): Først og fremst vil jeg selvfølgelig meget bestemt avvise at Høyre neglisjerer rettssikkerheten. At en håndfull deltakere på Høyres landsmøte gir uttrykk for noe i den retning, bør neppe brukes som sannhetsbevis. Nå har ikke jeg vært på Arbeiderpartiets landsmøter – det er mulig det er rene idyllen der – men jeg mener å ha sett i avisene at det også der kan forekomme at en og annen har et litt avvikende syn.

Bortsett fra det er praktisk talt en samlet komite, med unntak av Fremskrittspartiet, helt klart i ferd med å foreta en forsiktig innskjerping fordi man ser at vi har fått en kriminalitetsutvikling som har gått på skjeve. Dette er en gledelig utvikling. Derfor skal jeg vel være forholdsvis mild overfor Vidar Bjørnstad som bruker denne anledningen til å angripe Høyre. Jeg har først og fremst lyst til å stille ham to spørsmål.

For det først: Er Vidar Bjørnstad lei seg for at politiet fikk påplussert 100 mill. kr på sine budsjetter? Har han lyst til å fortelle politiet at hvis Arbeiderpartiet hadde fått det som de hadde villet, så hadde budsjettene vært 100 mill. kr lavere, slik som etter Arbeiderpartiets opprinnelige forslag?

Så til dette med å sette skolefritidsordningen opp mot politibudsjettet. Det er ikke lett å forstå hvordan et statlig kutt i skolefritidsordningen gjeldende for budsjettåret 1999 kan påvirke kriminalitetsutviklingen, f.eks. i 1998, eller – for å si det slik – en kriminalitetsutvikling som har pågått kontinuerlig i nesten 30 år, som har medført en seksdobling av kriminaliteten, og som vel er årsaken til at vi i fellesskap går inn for denne innskjerpingen. Hvordan kan et statlig kutt i skolefritidsordningen på 100 mill. kr for budsjettåret 1999 influere på politibudsjettet?

Vidar Bjørnstad (A): Det er en kjensgjerning, som det går fram av merknadene fra Høyre og Fremskrittspartiet knyttet til en del av de innskjerpingene og forslagene til strengere straffer som fremkommer av dokumentforlaget, at man ikke i det hele tatt vurderer rettssikkerhetsbitten og f.eks. vurderer hvordan dette forholder seg til internasjonale konvensjoner, som bl.a. var et av de grunnlagene som departementet gav oss i svarbrevet til komiteen. Det synes jeg er litt bemerkelsesverdig, fordi vi må ta hensyn til prinsippene i rettsstaten, nettopp poenget med at en er uskyldig til det motsatte er bevist. Men på

noen områder sier en at for de aller groveste tilfellene, f.eks. ved bruk av varetekt, er det også her muligheter til ved å legge større vekt på bevis, å ta hensyn til den alvorligste kriminaliteten og at samfunnet kan verge seg mot den.

Når det gjelder spørsmålet om politibudsjettet, hadde vi i Arbeiderpartiet ikke de pengene ved behandlingen av budsjettet i fjor høst, fordi vi da valgte å skjerme skolefritidsordningen. Det er ikke sikkert at nedskjæringer på ett område fører til at en kan plusse på på et annet, men det er ingen tvil om at det kompromisset inneholdt bl.a. nedskjæringer i skolefritidsordningen. Det er da jeg registrerer at alle politikerne i Oslo legger hovedvekten på det forebyggende ungdomsarbeidet, på ungdomstilbud, for å motvirke kriminalitet i ungdomsmiljøene. Og det er ingen tvil om at nedskjæringer i skolefritidsordningen på det statlige budsjettet betyr nedskjæringer i kommunene rundt omkring. Det som nå faktisk skjer, er at Oslo under ledelse av Høyre og Fremskrittspartiet vil ta dette opp igjen og foreslå en økt innsats overfor dette tilbudet.

Kristin Krohn Devold (H): Saksordfører Vidar Bjørnstad trekker inn rettssikkerheten. Da vil jeg spørre Bjørnstad om han ikke er kjent med at Høyesteretts kjæremålsutvalg har fastslått at § 172 ikke er i strid verken med Den europeiske menneskerettighetskonvensjon eller med resolusjoner om varetektsfengsel fra Europarådets ministerkomite, jf. Norsk retstidende 1987, side 1285. Dette er også referert i professor Johs. Andenæs' bok Norsk straffeprosess, bind 2.

Jeg vil videre spørre Vidar Bjørnstad om han ikke er klar over at Danmark siden 1978 har hatt en varetektsparagraf tilsvarende vår § 172, men med en strafferamme ned til seks år, altså bortimot det Høyre har foreslått.

Spørsmålet er altså: Er ikke Vidar Bjørnstad kjent med disse forhold siden han kan finne på å påstå at Høyres forslag ikke er i tråd med rettssikkerheten og det som er akseptert innenfor Menneskerettighetskonvensjonen?

Vidar Bjørnstad (A): Jeg har ikke påstått at den straffeparagrafen som vi har i vår lovgivning i dag, står i motstrid til noen menneskerettighetskonvensjoner. Jeg sa faktisk at jeg mener at det er en viktig og riktig bestemmelse, der en tar hensyn til folks alminnelige rettsfølelse overfor de groveste kriminelle tilfellene. Jeg mener også at det er nødvendig å bruke denne paragrafen, og det kan være tilfeller der en faktisk bør bruke den mer enn i dag.

Men spørsmålet nå er om en generelt skal senke strafframmebegrensningene der en har internasjonale konvensjoner som tar til orde for at en skal begrense utvidede ordninger for bruk av varetekt. Vi har da også mottatt en god del internasjonal kritikk for vår bruk av varetekt, både i omfang og lengde. Og i den situasjonen velger vi rett og slett å si at bruken av § 172, som er en unntaksbestemmelse i forhold til den ordinære bruken av varetekt, men der bevisene må være sterkere, faktisk skal begrenses til de groveste tilfellene av kriminalitet, for ellers vil en kunne lage varetektsinstituttet til noe helt nytt, der en bruker varetekt til en forskuttering av straff.

Det kan være en del ting her som gjør at Høyre faktisk burde ha kommentert og vurdert dette i forbindelse med sine merknader i innstillingen til det dokumentet vi har foran oss her i dag. Men rettssikkerhetsvurderingene er ikke med i det hele tatt fra Høyre og Fremskrittspartiets side.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Jan Simonsen (Frp): De fleste av de forslagene som er lagt fram i dette Dokument nr. 8-forslaget fra Høyre, er selvfølgeligheter som alle drar i riktig retning, og som lett burde kunne fått flertall fra et enstemmig storting.

Når det likevel bare er Høyre og Fremskrittspartiet som støtter disse forslagene, viser det hvor langt fra virkeligheten regjeringspartiene og Arbeiderpartiet befinner seg. Naiviteten i forhold til dagens kriminalitet er tilsynelatende temmelig grenseløs.

Høyre var i sin tid medskyldig i at den kriminelle lavalder ble satt opp fra 14 til 15 år. Nå sliter partiet med å få den ned igjen. Det er beklagelig at det ikke lykkes. Det er lett å skape sympati for en 14-åring som begår alvorlig kriminalitet. Han er jo så ung og forstår sikkert ikke hva han gjør, er den vanlige naive forestillingen. I virkelighetens verden, slik den bl.a. beskrives i filmen «Schpaa» som nylig er vist på norske kinolerreter, er mange 14-åringer i dag hardhudede vanekriminelle, som er en fare for yngre barn og sine jevnaldrende, og som springer ærend for eldre venner som er tilknyttet organiserte, kriminelle miljøer. Dersom disse ungdommene ikke blir stanset i begynnelsen av sin kriminelle løpebane, ender de i et uføre de ikke vil være i stand til å komme ut av. De partiene som ikke er villig til å redusere den kriminelle lavalder, gjør disse unge menneskene en bjørnetjeneste. De fratar samfunnet mange muligheter til en effektiv grensesetting.

Forslagsstillerne ønsker å opprette en egen forvaringsordning/institusjon for harde ungdomskriminelle som sorterer under barnevernet. Det er absolutt en god idé. På samme måten bør det opprettes ungdomsfengsler, institusjoner, for lovbrutere fra 14 år og oppover. I disse institusjonene kan det selvsagt ansettes spesialpedagoger og ikke bare fangevoktere. Ungdommene bør få tilbud om behandling for eventuelt narkotikaproblem og et tilpasset undervisningstilbud.

På begynnelsen av 1990-tallet ble de statlige skolene for barn og ungdom med atferdsproblemer nedlagt. Det var en stor tabbe og måtte nødvendigvis slå ut i økt ungdomskriminalitet. Disse skolene ble brukt for elever som ikke passet i vanlig skole, fordi de stjal fra medelever, mobbet medelever, skulket skolen, røykte hasj eller snifet – de var skoletapere som ikke var i stand til å følge undervisningen og isteden ødela for andre elever. Ved spesialskolene fikk de en tilpasset undervisning, og de fikk møte voksne mennesker som var i stand til å sette grenser for deres atferd. Det hjalp mange av disse barna fra å havne på en kriminell løpebane, og det forhindret andre elever fra å bli ødelagt av mobbing. Vi bør få tilbake noe som likner på disse atferdsskolene.

Forslagsstillerne vil øke foreldrenes økonomiske ansvar for sine barns handlinger. Det er et godt forslag, som også Fremskrittspartiet har foreslått ved tidligere anledninger.

Høyre har et merkelig forhold til spørsmålet om varetektsfengsling. I et Dokument nr. 8-forslag i fjor foreslo partiet mindre bruk av varetektsfengsling. Nå foreslår partiet mer bruk av varetektsfengsling. Det riktige bør være å bevilge mer budsjettmidler til domstolene og innføre hurtigdomstoler, slik at tiden som går fra siktelse og til domfellelse, blir kortest mulig.

Samtidig bør domstolene bli flinkere til å bruke varetektsfengsling. I tilfeller der en person har tilstått innbrudd, ran eller vold, bør varetektsfengsling nesten alltid benyttes, fordi det knapt kan tenkes noen tilfeller der det ikke foreligger risiko for gjentakelse. En person som har skamslått et offer i fylla, vil selvsagt kunne gjøre det samme igjen neste gang han drikker for mye alkohol. En person som er arrestert etter en lang innbruddsrekke, er selvfølgelig pr. definisjon en vanlig kriminell og vil selvsagt kunne begå nye innbrudd i tiden frem til domfellelse dersom han ikke blir varetektsfengslet.

De signalene vi som lovgivere bør gi den dømmende makt, er at den minste fare for gjentakelse bør føre til varetektsfengsling. I tillegg bør loven endres, slik forslagsstillerne foreslår. Men samtidig bør politikerne innse sitt ansvar for at varetektstiden ikke trenger å bli for lang, gjennom en kraftig opprustning av domstolene. I den sammenhengen bør både Arbeiderpartiet og de nåværende regjeringspartiene ha rimelig dårlig samvittighet. Det er jo ikke akkurat disse partiene som har foreslått de største bevilgningene til domstolene.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Vidar Bjørnstad (A): I fjor høst behandlet vi kriminalomsorgsmeldingen, der vi tok for oss en del forskjellige soningsmuligheter. I dagens innstilling er Høyre og Fremskrittspartiet sammen om å foreslå at man bl.a. skal bruke betingede dommer, samfunnstjeneste og elektronisk overvåking i forhold til kriminelle mellom 14 og 15 år. Jeg kan ikke se noe sted i innstillingen om kriminalomsorgen at det i det hele tatt ble nevnt at dette skulle endres slik at dette eventuelt ikke også var under trussel av en subsidiær fengselsstraff. Hvis det er slik at en mener at en skal bruke betinget fengsel, samfunnstjeneste og elektronisk overvåking, må det bety at det er innenfor det gjeldende regelverk for soning, som i dag, som betyr en subsidiær bruk av fengselsstraff. Betyr ikke da det, i motsetning til det som påstås, at en ikke tenker brukt fengsel overfor 14-åringer, at det faktisk innebærer prinsippet om bruk av fengsel overfor 14-åringer?

Jan Simonsen (Frp): Mitt standpunkt er at elektronisk overvåking, eller såkalt hjemmesoning, bare skal brukes som erstatning i de tilfellene hvor man i dag idømmer betingede straffer, og ikke som erstatning for ubetinget fengselsstraff. Betingede straffer bør man bruke vesentlig mindre enn det man gjør i dag.

Men det man snakker om i denne sammenhengen, er en reduksjon av den kriminelle lavalder og hvilke reaksjonsformer man skal bruke overfor personer som er i 14-årsalderen. Det er klart at da skal det litt mer til før man plasserer disse i fengsel. Men jeg er tilhenger av ungdomsfengsler i form av institusjoner, men de må ha et spesielt særpreg, som jeg redegjorde for i min innledning. Der bør det være spesialpedagoger, der bør de få et undervisningstilbud som er tilpasset deres nivå, og der bør de få hjelp for sitt narkotikaproblem.

Kristin Krohn Devold (H): Jeg vil bare knytte en kort kommentar til et utsagn hr. Simonsen kom med i innlegget sitt, nemlig at Høyre i det ene øyeblikket gikk inn for å bruke mer varetekt, og i det neste øyeblikket gikk inn for å bruke mindre varetekt. Det er mulig dette temaet er litt nyansert, men jeg benytter her anledningen til å presisere viktige nyanser.

Når det for det første gjelder politiarresten, som vi i Norge har blitt kritisert for, er det Høyres klare mening at det var riktig å redusere bruken av politiarrest.

Når det dernest gjelder den alminnelige varetektsbestemmelsen i § 171, er det Høyres klare oppfatning at den blir for mye brukt av én hovedgrunn, nemlig ventetid mellom første og andre instans i domstolen. Og etter at man fikk toinstanssystemet, har det ført til en svært utvidet bruk av varetekt, som man bare kan få ned ved å bevilge mer penger til domstolene.

Men så har vi det tredje punktet, nemlig § 172, som går på unntaksbestemmelsene for varetekt, og som knytter seg til saker der man forventer å ha kjent gjerningsmann, og der det dreier seg om meget grov vold. Det er et område vi ønsker en moderat utvidelse av.

Dette er nyansert, men det er viktig å ha det klart. Min oppfordring til Fremskrittspartiets Jan Simonsen er å bekreftede at Høyre i de innstillingene vi har vært med på, både har bevilget mer penger til domstolene og har støttet opp om den innskjerpingen som har vært når det gjelder politiarresten.

Jan Simonsen (Frp): Jeg takker for presiseringen.

Jeg skal ikke gå inn i noen lang polemikk med Høyre i denne saken, hvor vi jo står samlet om samtlige forslag. Vi får vel si det slik at det Dokument nr. 8-forslaget som kom fra representanten Jan Johnsen og andre tidlig i stortingsperioden, sannsynligvis ikke var så veldig gjennomtenkt. Samtidig forstår jeg at det går an å ønske en kortere varetektstid og samtidig mer bruk av varetekt, for kortere varetektstid kan man oppnå gjennom å styrke domstolene. Og jeg er enig i at Høyre har vært med på å styrke domstolene gjennom sine forslag i budsjettbehandlingene.

Grethe G. Fossum (A): Representanten Simonsen inviterer oss til «virkelighetens verden», som han sier. Samtidig skaper han et bilde av at det finnes mange 14-åringer som er gjengangerkriminelle. Mitt spørsmål til representanten er: Hvor mange dreier dette seg egentlig om? Er det 10 pst. av 14-åringene som er i den situasjo-

nen at de gjentar og gjentar forbrytelser, eller er det 20 pst.? Eller er det slik at Fremskrittspartiet prøver å fremstille dette slik at det er så mange og det er så farlig at vi må ha mer politi?

En annen ting som representanten Simonsen gjentar, er at det er fint å bruke skole som straff. Da vi diskuterte spesialskolene og nedleggelse av disse, var det akkurat den problemstillingen at pedagogikk skulle brukes som straff. Da vil jeg spørre representanten Simonsen om hvilke resultater han kan vise til der hvor man har brukt spesialskoler som en straffemetode. Hvor godt har det slått ut for de barna som har vært på disse skolene?

Vi hadde en ganske stor debatt på 1960-, 1970- og 1980-tallet om arbeidsskoler for barn. Berg arbeidsskole var en av dem. De hadde 90 pst. i gjentakelse av kriminaliteten. Er det den situasjonen som representanten fra Fremskrittspartiet vil ha igjen?

Jan Simonsen (Frp): Dette er nesten som i gamle dager da jeg og representanten Fossum satt sammen i kirke- og undervisningskomiteen og diskuterte nedleggelse av de statlige atferdsskolene.

Disse atferdsskolene hadde to hovedfunksjoner. Det første var å hjelpe de elevene som var igjen i vanlig skole, slik at de ikke ble mobbet av disse elevene med atferdsproblemer, og slik at de kunne tilegne seg lærdom og slapp å bli ofre – mange ofre blir jo også ofte kriminelle. Den andre funksjonen var ikke å straffe, men å hjelpe – hjelpe de elevene som hadde atferdsproblemer, med å bli kvitt sine atferdsproblemer, hjelpe disse elevene som var skoletapere, med å få en tilpasset undervisning på disse spesialskolene, og hjelpe disse elevene fra å komme inn i en kriminell løpebane ved at de ble plassert et sted hvor det var voksne mennesker som var i stand til å sette grenser for disse elevenes atferd. Det er også poenget med ungdomsinstitusjoner – både under barnevernet, slik som forslagsstillerne foreslår, og når det gjelder Fremskrittspartiets ønske om å ha tilsvarende institusjoner, eller kall det fengselsinstitusjoner, for unge kriminelle – nemlig å sørge for at det blir satt grenser for disse. Man får også tak i dem når man får plassert dem i disse institusjonene, og da kan man samtidig gi dem hjelp, bl.a. for de rusmiddelproblemene de måtte ha.

Presidenten: Replikkkordskiftet er dermed omme.

Finn Kristian Marthinsen (KrF): De mange viktige spørsmålene vi behandler i dag, dreier seg om hva slags samfunn vi vil ha. Det er riktignok ikke stor politisk uenighet om at vi vil ha et samfunn med et sosialt nettverk som fanger opp barn og unge på et tidlig tidspunkt før de havner på skråplanet, et samfunn som tar seg av mennesker som har vært utsatt for kriminelle handlinger, på en god måte, og som kommer med raske reaksjoner på gjerningsmennesenes oppførsel, reaksjoner som også står i forhold til de handlinger gjerningsmannen har foretatt.

Det kan virke som om noen tror at Kristelig Folkeparti, sentrumspartiene og Regjeringen ikke er opptatt av

punktet vedrørende reaksjoner i forhold til gjerningsmennene. Det er helt galt! Regjeringspartiene er og har vært opptatt av det. Debatten i dag dreier seg i stor grad om hvilke tiltak/midler vi skal ta i bruk overfor gjerningspersonene.

Når det gjelder spørsmål om senking av kriminell lavalder til 14 år, vil Kristelig Folkeparti slå fast at det er et problem at eldre kriminelle benytter barn/unge under kriminell lavalder til å utføre kriminelle handlinger. Men spørsmålet blir om vi løser dette problemet ved å senke lavalderen til 14 år. Kristelig Folkeparti tror ikke det. La oss tenke oss at dette ble gjort. Hva gjør vi da når vi oppdager at 13-åringene brukes til å utføre de handlinger som 14-åringene gjør i dag? Senker lavalderen til 13 år eller til 12 år? Til og med barn under skolealder har vært brukt til kriminelle handlinger, f.eks. til å frakte narkotika. Disse forholdene løses ikke ved å senke den kriminelle lavalder. Vi er nødt til å gå inn i det enkelte tilfellet og finne ut årsakene til at barn kommer i kontakt med et kriminelt miljø så tidlig i livet, og så få satt inn tiltak som gjør noe med årsakene og løser problemene. Det finnes allerede gode alternativer som kan tas i bruk. For eksempel konfliktråd: Over 90 pst. av sakene som behandles i konfliktråd, blir løst ved avtale. Konfliktrådene kan ta saken raskt, gjerningsmannen møter offeret personlig, og gjerningsmannen får en reaksjon som følge av handlingen. Barnevernstjenesten kan sette inn tiltak. Både foreldre, barnevernet og andre offentlige instanser – skole og politi – bør samarbeide om å finne løsninger på disse tilfellene. Det kan også hentes mye nyttig stoff fra Det kriminalitetsforebyggende råd og andre instanser.

Jeg tillater meg også å peke på forebyggende tiltak som er viktige, som går på dette med å ta barn på alvor og lytte til det som de opplever som vanskelig. Det er viktig å rose det de gjør bra. Det er viktig at de voksne ikke aksepterer mobbing og vold verken mellom barn og unge eller lærer og barn. Vi har lest de siste dagene at 17 pst. blir mobbet av sin lærer. Det er viktig at det gis tilrettelagt undervisning, slik at de unge opplever at de lykkes og ikke hele tiden kommer til kort.

Kristelig Folkeparti tror det bør være en større bredde av tiltak enn det dagens situasjon byr på, bl.a. fordi vi ser en økning av typer kriminalitet som vi ikke har hatt så mye av tidligere, og fordi noen av utøverne av denne kriminaliteten er yngre og mer belastet enn tidligere. Hvem er det som begår hvilke handlinger og hvorfor? Og hva kan man gjøre for at de skal slutte å foreta disse handlingene? Det er viktig å undersøke forholdene slik at man kan sette inn de riktige tiltakene på de riktige områdene. Derfor går vi inn for forslaget om at Regjeringen skal legge fram en samlet plan for innsats og tiltak som bekjemper kriminelle handlinger blant barn og unge, herunder så vel reaksjoner som forebyggende tiltak.

Kristelig Folkeparti vil understreke at det å forebygge kriminalitet blant barn og unge og komme med reaksjoner på slik oppførsel er et ansvar som ikke bare ligger på justisdepartementet, men hvor mange forskjellige aktører må trekkes inn: Foreldre og skole, oppvekstmiljø, helse- og sosialsektoren, kultursektoren – mange har et ansvar her.

Når det gjelder det objektive ansvaret foreldre har for sine barns skadevoldende handlinger i skadeserstatningsloven, mener Kristelig Folkeparti at for de aller fleste mennesker i dagens Norge er 5 000 kr fortsatt ganske mange penger, og hvis den håpefulle poden forårsaker en utgift på den størrelse, vil det nok bli reaksjoner i de fleste hjem.

Kristelig Folkeparti vil understreke at det allerede i dag er hjemmel for å ilegge foreldrene erstatningsansvar – og her er det ingen beløpsgrense – dersom foreldrene kan bebreides for barnas handlinger. Forslaget om å øke foreldrenes objektive ansvar kan ha en sosial slagside; det vil ramme familier med lav inntekt mye hardere enn familier med god økonomi.

Kristin Krohn Devold (H): Jeg vil innlede med å ta veldig sterkt avstand fra en påstand som ble fremsatt av representanten Bjørnstad, nemlig at denne tiltaksplanen var fremkommet som et resultat av et ønske om å fremstå som handlekraftig på bakgrunn av oppslag i media. Jeg må si at rent personlig reagerer jeg sjelden så sterkt som når barn og unge utsettes for vold, trusler og overgrep. Spørsmålene jeg stiller meg er alltid de samme: Hvorfor var det ingen som grep inn? Hvorfor var det ingen som tok ansvar tidligere? Og hvordan kan jeg være med på å hindre at dette gjentar seg? Det engasjementet forventer jeg å bli trodd på.

Ofrene for barnerangjengene som stod for domstolen i høst, fortalte om år med redsel for overgriperne, frykt for å stille i rettssalen og råd fra voksne fagpersoner om å la være å anmelde for det kunne være farlig. Mange trakk anmeldelsene, og et barn svimte av i retten og torde ikke fortelle historien sin.

Nå har vi hatt en hjerteskjærende hendelse i Sogndal. En gutt ble så plaget av rasistiske mobbere at han sluttet i gymnaset. Det var ikke nok. Vi vet nå at gutten døde etter at han ble jaget av plageåndene. Hvem tok ansvar for å sikre offeret? Det ble ikke gjort!

Mitt engasjement ligger i at det ikke kan fortsette slik. Vi må sikre at slike handlinger møtes av en konsekvens for voldsutøverne. Vi må sikre at barn og unge som opplever slikt, kan henvende seg til voksensamfunnet for å få hjelp. Slik sett vil jeg takke representanten Finn Kristian Marthinsen fra Kristelig Folkeparti, som sa at det var behov for flere tiltak enn det vi har i dag.

Det er noen som har ansvar for å iverksette en konsekvens etter at det allerede har skjedd overgrep. Det er ikke det at forebygging ikke er viktig, for det er kjempeviktig! Men det å innsette en konsekvens er også forebyggende. I det minste ville det virket slik for de barnerangjengene som hadde operert i to-tre år. Hadde de blitt stanset tidligere, hadde det blitt langt færre ofre. Det jeg vil ha, er et engasjement fra alle partier på Stortinget, med ulike ideologiske ståsteder og løsningsforslag, slik at vi alle bidrar til å kunne svare på spørsmålet: Hvilken konsekvens vil vi håndheve for overgrep som allerede har skjedd?

Jeg utelukker ikke at noen kan finne bedre løsningsforslag enn de Høyre har funnet, såpass ydmyk er jeg.

(Krohn Devold)

Men jeg har problemer med den mangelen på løsningsforslag som gjør seg gjeldende i dag. Flertallet er enig i at lovbrudd begått av barn under 15 år, skal «møtes med klar grensesetting og en rask reaksjon». Men hvilken reaksjon? Verken elektronisk husarrest eller samfunnstjeneste kan brukes for lovbytere under lavalderen.

En annen måte å innføre reaksjon på er å stille foreldrene økonomisk til ansvar. 5 000 kr for hvert lovbrudd er lavt i forhold til det skadeverk koster på en bil eller på en bolig. Fortsatt gjelder jo adgangen til «lemping», der man ikke har midler eller ikke kan klandres. Men det finnes situasjoner der foreldrene burde tatt ansvar tidligere, og der de har midler.

Ledende personer innen Barnevernsvakten i Oslo engasjerte seg i høstens mediedebatt om ransgjengene og påpekte bl.a. mangelen på virkemidler for å kunne iverksette en reaksjon. Jeg tror derfor at denne gjennomgangen av virkemidlene er helt nødvendig, og jeg er veldig glad for enstemmigheten i komiteen med hensyn til å be om en tiltaksplan fremlagt til høsten. Det er like bra som et hurtigutvalg.

Etter en helt konkret hendelse i 1963 innførte Stortinget § 172 i straffeprosessloven, den såkalte rettshåndhevelsesarrest, som er en unntaksbestemmelse om varetekt som kommer i tillegg til den vanlige varetektsparagrafen. Det som skjedde i 1963, var at en drosjeraner ble løslatt av forhørsretten fordi de vanlige varetektsbestemmelsene ikke kunne brukes. Publikum reagerte på at utøveren av en så grov forbrytelse ble løslatt, og derfor ble § 172 innført for å motvirke den følelse av utrygghet og mangel på tillit til samfunnets rettshåndhevelse som kunne bli følgen om grove forbrytere fikk være på frifot under saken.

I Straffeprosesslovkomiteens innstilling når det gjelder bakgrunnen for bestemmelsen, heter det:

«Dreier det seg om en opprørende og gruffull forbrytelse som har skaket almenheten opp, vil denne lett reagere mot at siktede skal kunne gå løs og ledig rundt til endelig dom er avsagt – en dom som antakelig vil gå ut på at siktede skal berøves friheten for mangfoldige år fremover. Heller ikke fra siktedes standpunkt vil det være noen fordel at han kan forbli på frifot: han vil likevel ikke kunne fortsette sitt alminnelige liv og sitt daglige arbeid.»

Det er viktig å presisere at unntaksbestemmelsen i § 172, i motsetning til den ordinære bestemmelsen i § 171, har et betydelig skjerpet krav til mistanke, dvs. at det er overveiende sannsynlig at gjerningsmannen er kjent.

Da denne unntaksparagrafen ble vedtatt, omfattet den også vanlig ran. Det omfattet den helt fra 1963 til 1984. Da ble strafferammene for vanlig ran halvert fra ti til fem år, og dermed falt plutselig den kategorien forbrytelse utenfor § 172. Høyres forslag er derfor å gjeninnføre en ordning vi hadde fra 1963 til 1984.

Høyesteretts kjæremålsutvalg fastslo, som jeg var inne på i min replikk til Vidar Bjørnstad, at § 172 ikke er i strid med verken Den europeiske menneskerettskonvensjon eller med resolusjoner om varetektsfengsel fra

Europarådets ministerkomite. Vi vet at Danmark siden 1978 har hatt en strafferamme ned til seks år, som er på linje med det Høyre har foreslått. Det er klart at bestemmelsen i Danmark ikke kunne ha vært i strid med menneskerettighetene i 19 år uten at noen hadde reagert. Dette fremkommer av NOU 1980:28, side 53. Det er derfor fullt mulig å vedta forslaget om en senking av strafferammekriteriet i § 172 til seks eller fem år og like fullt være helt innenfor lovgivningen i våre naboland og også helt innenfor det som faktisk var akseptert i loven fra den ble vedtatt og frem til 1984.

Når det gjelder utvidet adgang for politiet til ransaking etter våpen for å forebygge voldsepisoder, er jeg tilfreds med at denne saken utsettes i påvente av Regjeringens varslede forslag. Hvis vi får den til behandling tidnok, er målet stortingsvedtak før sommeren, og det kan være et gledelig skritt i riktig retning. Det er også gledelig at det er stor samstemmighet om behovet for ulike hurtigere domstolsløsninger, slik Stortinget uttrykte det i desember i budsjettinnstillingen. Flere prosjekter er nå på gang, og noen evalueres med positive resultater. Vi vet at det i Oslo Byrett allerede er reservert rettslokaler som gir politiet mulighet til å prioritere visse saker.

På bakgrunn av dette vil jeg ta opp Høyres forslag.

M o r t e n L u n d hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Presidenten: Representanten Krohn Devold har tatt opp det forslag hun refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Vidar Bjørnstad (A): Jeg påstod i mitt innlegg at Dokument nr. 8-forslaget ble fremmet av representantene fra Høyre for å vise tøffhet i kriminalpolitikken på bakgrunn av en opphetet mediedekning av voldsepisoder i løpet av fjorhøsten. Jeg fastholder det inntrykket, selv om jeg tror på Kristin Krohn Devolds oppriktighet i forhold til at hun ønsker å hindre kriminelle handlinger.

Men svakheten ligger i at Høyres resept stort sett er politi og strengere straffer. Det blir bare munnsvær når hun sier at forebyggende arbeid også er viktig, når en som bakgrunn for et barnekrimutvalg kun la vekt på restriksjonene. Jeg fastholder derfor hovedinntrykket, nemlig at dette er å konkurrere i en knallhard debatt med Fremskrittspartiets populistiske løsninger. Jeg understreker igjen at det i Oslo ble gjennomført en spørreundersøkelse i media blant representanter for alle politiske partier, der de fleste, bortsett fra én representant fra Fremskrittspartiet, la vekt på andre ting enn den kriminelle lavalder. Det forsterker inntrykket mitt at en så kort tid etter kriminalitetsomsorgsmeldingen faktisk går inn for straffereaksjoner gjennom domstolene som ikke har grunnlag i det regelverk vi opererer med i dag, fordi de alternativene som Høyre påpeker skal brukes, er belagt med subsidiær fengselsstraff. Og spørsmålet mitt er derfor: Går Høyre inn for at 14-åringer skal kunne dømmes til soning i fengsel?

Kristin Krohn Devold (H): For å gå rett på det siste spørsmålet først: Uansett hvor vi setter grensen for minstealderen, på 14, 15 eller 16 år, vil det i den ytterste konsekvens, som Vidar Bjørnstad sier, bety at en som ikke stiller til samfunnstjeneste, som ikke oppfyller vedtakene i den betingede dommen eller som bryter den elektroniske husarresten, må i fengsel. Min holdning er at verken 14-, 15-, 16- eller 17-åringer primært har noe i fengsel å gjøre. Men det blir like galt med dagens straffereettslige minstealder på 15 år, for heller ikke 15-åringer har noe i fengsel å gjøre, og det vet jeg at Vidar Bjørnstad er enig med meg i. Selv med det Arbeiderpartiet innestår for, får man den samme grensesituasjonen, som ingen av oss ønsker å ha.

Så til påstanden om at Høyre bare er opptatt av politi og strengere straffer, at vi ikke er opptatt av forebygging, og at vi kom med disse forslagene nærmest som en panikkartet reaksjon. For det første: Når det gjelder minstealderen, står det i programmet vårt, det stod i det forrige programmet også, og det har vært med i atskillige år. Dernest vil jeg henvise til den samlede tiltakspakken vi var med på i høst. Det viktigste med politiet er jo at vi gir dem en mulighet til å reagere tidlig, for da har det en forebyggende effekt. Det er ikke riktig at midler til politiet ikke har en forebyggende effekt. Vi var også med på å bevilge midler til domstolene, noe som kan korte ned ventetiden der. Det har også en klart forebyggende effekt, og dessuten er det bra for ungdom at de slipper å vente så lenge.

Videre var det Høyre som foreslo å bevilge midler til Ungdom mot Vold, som er en frivillig organisasjon. Det er den eneste organisasjonen som har gode effekter ved gjengsplitting. Det var Høyre som tok det opp, vi fikk flertall for det, og det har en klart forebyggende effekt. Det var også Høyre som fremmet forslag om midler til Kirkens Bymisjon, slik at de kunne drive et skikkelig ettervern av fangene som kom ut fra Ila landsfengsel. Det fikk flertall, og det har i høyeste grad en forebyggende effekt.

Harald Hove (V): Representanten Krohn Devold fremførte med tyngde at hun hadde et sterkt engasjement i forhold til overgrep mot barn. Jeg har overhodet ikke tenkt å betvile at hun har et slikt engasjement. Og jeg ber faktisk om å bli trodd på at det også for min egen del gjelder at det er av de ting jeg har et sterkt engasjement for. Men ut fra det samme engasjementet blir det for min del et problem å si at svaret er å gi adgang til å fengsle barn. Det å redusere den kriminelle lavalder fra 15 til 14 år blir for meg det gale svaret. Og enda mer galt synes jeg svaret blir når Høyre også foreslår å skulle gi større adgang til å varetektsfengsle barn under 18 år. Det er det det ene forslaget går ut på, noe som vel er litt i strid med noe av det Kristin Krohn Devold sa i sitt forrige svar, selv om jeg ikke på noen måte betviler at hun helt klart ikke har noe ønske om varetektsfengsling av personer under 18 år, og at det er formålet. Men det vil tross alt bli resultatet hvis man skal åpne for større adgang til å gjøre det.

Og så til slutt når det gjelder dette med forholdet til internasjonale konvensjoner: I forbindelse med menneskerettighetskonvensjonene ble det et poeng fra Høyres side å skulle gå inn for at Barnekonvensjonen skulle inkorporeres i norsk lov. Jeg er ikke sikker på om det er i samsvar med Barnekonvensjonen å gå inn for mer bruk av fengselsstraff overfor barn, slik disse forslagene faktisk innebærer.

Kristin Krohn Devold (H): Det er riktig som representanten Hove sier, at Høyre sammen med Arbeiderpartiet kjemper for også å gjøre Barnekonvensjonen til en del av norsk lov. Jeg hadde syntes det var veldig hyggelig om sentrumpartiene hadde vært med på dette i komiteen, hvilket de ikke var.

Det som er problemet når det gjelder barn og fengsel, er i grunnen, som jeg var inne på i replikksvaret mitt til representanten Bjørnstad, at uansett om man setter strafferettslig minstealder til 14, 15, 16 eller 17 år, vil det være noen unntakstilfeller der fengsel er den eneste løsningen. Konsekvensen av Hoves innvendinger vil jo være å heve minstealderen til 18 år, for så lenge vi har en lavalder for folk som ikke er myndige, vil det i den ytterste konsekvens bety at man kan komme til å måtte bruke fengsel. Jeg mener at det er voldstilfeller som er så grove at man ikke kommer utenom det.

I Aftenpostens aftennummer mandag 3. mai er det et innlegg fra en lærer som viser til voldsepisoder blant skoleelever, der bl.a. en elev planlagt ble mishandlet på det groveste, slått med balltre, gitt slag og spark mot hodet, osv. Alle visste om det, ingen hadde sladdret – ingen torde. Og ni av de elvene som stod rundt, er livredde for å si noe.

Dette er ikke bare et medieoppslag, dette er virkeligheten i deler av Oslo-skolen, der jeg har mine barn. Jeg hører til dem som mener at lederne bak denne type vold faktisk i noen tilfeller må både varetektsfengsles og fengsles. Men politiet hevder altså i dette tilfellet at til tross for denne meget grove volden og at så mange barn er livredde, er det ikke adgang til å bruke varetektsfengsling. Det bekymrer meg, og det burde også bekymre representanten Hove.

Grethe G. Fossum (A): Representanten Krohn Devold har et personlig engasjement i forhold til offerets stilling innenfor kriminalpolitikken, og ære være henne for det. Men er engasjementet like sterkt når det f. eks. gjelder å styrke barnevernet? Representanten Krohn Devold nevnte i sitt innlegg at Høyres reaksjoner var senking av den kriminelle lavalder, straff og eventuelt bøter når man begår forbrytelser. Men jeg savner en annen del av dette, nemlig at de som ikke er for senking av den kriminelle lavalder, også har tiltak de ønsker å bruke, og de tiltakene er etter min oppfatning mer verdifulle enn straff. Gjennom mange eksperimenter i norsk kriminalhistorie har det vist seg at straff i forhold til barn ikke medfører en annen atferd, men rett og slett medfører mer av den atferden som er uønsket.

I budsjettet for 1999 nevnte Krohn Devold at Høyre hadde bevilget 1 mill. kr til Ungdom mot Vold. Jeg merket meg at Høyre ikke var interessert i å bruke 50 mill. kr til en ungdomspakke mot vold. Siden Krohn Devold er så veldig opptatt av hva som skjer i skolen, kunne hun i hvert fall vært med på å bevilge penger til miljøarbeidere i skolen, som nettopp ville ta innover seg den problematikken man har f. eks. i skolegårdene, og infiltrere gjengmiljøene. Vi trenger forskning på dette området, og Høyre var ikke villig til å gå inn i den problematikken.

Kristin Krohn Devold (H): Siden jeg har mitt ståsted i justiskomiteen, er det ikke unaturlig at jeg nevner de forebyggende tiltakene som ligger under justiskomiteens område. Og både Ungdom mot Vold og Kirkens Bymisjon og andre frivillige tiltak er en viktig del av dette.

Jeg skal også være den første til å si at forebyggende tiltak er minst like viktig som de straffende, konsekvenshåndhevende tiltak. Men det er innenfor justisområdet at vi har ansvar for å sette inn en del konsekvenser. I motsetning til barne- og familiekomiteens område, som har veldig mye på den forebyggende siden, er det justissektoren, ingen andre, som tar ansvar for å håndheve konsekvenser. Hvis ikke engang vi skal fokusere på dette, vel da har vi fjernet det siste elementet av å håndheve en konsekvens. Ofte fører dette til at vi som sitter som justispolitikere, blir møtt med beskyldninger om at vi bare er opptatt av konsekvenser. Det er vi selvsagt ikke.

Jeg vil trekke frem også det kommunale ansvaret, og jeg vet at byrådet i Oslo er i ferd med å utrede en handlingsplan, en tiltakspakke, nettopp for å kunne sette inn forebyggende tiltak i nærmiljøet i den enkelte kommune. I den grenseoppgang Høyre foretok på sitt landsmøte i forhold til forskjellige partier også når det gjaldt kriminalpolitikken, var nettopp det at de forebyggende tiltakene er like sterkt inne på våre budsjetter som de konsekvenshåndhevende tiltakene ett av de viktige elementene. På barne- og familieområdet hører jeg altså til dem som mener at midler til kontantstøtte, som gir muligheter for at familiene i større grad kan være hjemme, jobbe noe mindre og ha mer omsorg for hverandre, er et svært viktig forebyggende tiltak, der vi jammen har vært rause så det holder.

Presidenten: Replikkordskiftet er dermed avsluttet.

Tor Nymo (Sp): Saksordfører Kristin Krohn Devold har på en svært god og grundig måte belyst de problemstillinger som er tatt opp i innstillingen. Jeg skal derfor, så sent i debatten, nøye meg med noen få korte kommentarer.

Dokument nr. 8:18 for 1998-99 inneholder flere forslag, og forslagsstillerne fremholder i begrunnelsene for forslagene at trygghet mot overgrep og vold er en forutsetning for frihet og livsutfoldelse. Det er det ikke vanskelig å slutte seg til. Alle partier på Stortinget har ved en rekke anledninger stått sammen om at trygghet i hverdagen er en rettighet enhver borger har krav på.

Når det gjelder forslaget om å senke den kriminelle lavalder, har tilsvarende forslag vært behandlet i komiteen ved flere anledninger. Hovedinnvendingen fra flertallet, som Senterpartiet er en del av, er at de lanserte alternativer i forslaget, basert på en generell senking av den kriminelle lavalder, forutsetter at man også aksepterer bruk av fengselsstraff overfor 14-åringer. Flertallet har slått fast at det er foreldre og det offentlige hjelpeapparat, med barnevernet i spissen, som har ansvaret for å reagere og sette i verk tiltak overfor barn som begår kriminelle handlinger. Flertallet har også vektlagt felles innsats og samarbeid, der bl.a. barnas hjem, skole, barnevern og politi trekkes inn.

Til foreldreansvar – skadeserstatningsloven § 1-2. Stortinget vedtok senest under behandlingen av Innst. O. nr. 41 for 1994-95 å heve foreldres objektive erstatningsansvar til 5 000 kr for hver enkelt skadevoldende handling.

Jeg synes imidlertid det er grunn til å merke seg departementets vurdering, at det ikke er noe sikkert grunnlag for å anta at en lovendring som hever maksimumsbeløpet for foreldres ansvar, vil få den ønskede betydning for kriminalitetsutviklingen.

Jeg er også fornøyd med at komiteen på bakgrunn av uttalelser fra Regjeringen nettopp ber Regjeringen å bidra til en handlingsplan som skal motvirke kriminalitet blant barn og unge, og presentere den for Stortinget i løpet av 1999.

Harald Hove (V): Jeg vil innledningsvis få lov til å gi uttrykk for glede over saksordføreren innlegg, som jeg synes var til stor vederkvegelse når det gjaldt en gjennomgang av prinsipielle og praktiske spørsmål i forhold til de forslagene og sakstemaene som vi her har til behandling.

Først vil jeg si litt om den kriminelle lavalder. Jeg synes det er viktig å holde fast ved at spørsmålet om den kriminelle lavalder er et spørsmål om hva en mener er den *riktige* alder for når en skal gjøre et barn strafferettslig ansvarlig. Det er etter min oppfatning ikke et spørsmål som man i noen særlig grad kan knytte til spørsmålet om effektiv rettshåndhevelse og effektiv kriminalitetsbekjempelse. Vi må stille spørsmålet: Når er det *riktig* å gjøre et barn strafferettslig ansvarlig? Det blir et verdispørsmål – for når er et barn blitt så gammelt at det er *riktig* å gjøre det? Og det har gjort inntrykk på meg at så godt som alle de eldre dommere jeg har møtt, konsekvent har understreket én ting: Hvis det er noe de i sin pensjonisttilværelse *ikke* vil savne fra dommergjerningen, er det det å stå overfor en 15-åring som det er spørsmål om å fengsle.

Jeg tror vi skal være klar over at vi her er ved et spørsmål som nok er viktig. Og derfor kan jeg godt komme med en delvis innrømmelse til Kristin Krohn Devold, fordi det følger klart av dette at det for min del overhodet ikke ville være aktuelt å være med på å senke den kriminelle lavalder. Det betyr at hvis det skulle være snakk om en endring, ville nok den motsatte vei være det jeg kunne ha vært innstilt på. Det ligger ikke i det at jeg har fore-

slått det, men jeg gir iallfall et signal om hvilken vei det kunne være aktuelt å gå.

Det andre er at man har styrket barnevernet etter at man hevet den kriminelle lavalder fra 14 til 15 år, og man har gjort endringer i barnevernsloven som gjør at den er blitt et bedre redskap til å ta seg av de problemstillinger som er knyttet til barn som får den type atferd som kriminelle handlinger representerer. Jeg er i og for seg åpen for den tenkning at systemet ikke fungerer godt nok i dag, men jeg er ikke i tvil om at det er innenfor rammen av den tenkning og det systemet man i så fall må gå videre for å finne løsninger, ikke ved å senke den kriminelle lavalder.

Når det gjelder varetektsfengsling og forslaget om å redusere strafferammen i § 172, vil det faktisk være snakk om en dramatisk endring hvis man halverer den fra ti til fem år. Og det skyldes at et ganske stort antall lovbrudd som er praktisk viktige, har en strafferamme mellom fem og ti år. Hvis jeg ikke husker helt feil, er det ganske mange som har en strafferamme på seks år.

Dersom det skulle være enkelttyper av lovbrudd hvor man på grunn av en tiårs strafferamme i § 172 ikke kan foreta fengsling i forhold til hvor man mener at det burde kunne ha vært åpning for det, vil det etter mitt skjønn ha vært mer naturlig å vurdere om det betyr at strafferammen for de lovbruddene burde heves til ti år. Det kunne være en mer ryddig og logisk innfallsvinkel etter min oppfatning.

Ellers vil jeg få fremheve det som saksordføreren understreket, at i forhold til varetektsfengsling er hovedpoenget å få redusert bruken av varetektsfengsling ved ulike grep, ikke i første rekke, i alle fall, å gi økt adgang til varetektsfengsling.

Når det gjelder erstatningsloven, er det grunn til å understreke at det ansvaret som vi her taler om, hvor det er forslag om å heve beløpsgrensen fra 5 000 til 20 000, er et objektivt ansvar, altså uten skyld hos dem som skal betale. Det er et ansvar for andres handlinger, rett nok personer man har så nær tilknytning til som egne barn. Det er viktig å minne om at det i erstatningsloven også er en erstatningsbestemmelse for de situasjoner hvor man kan henføre skyld og årsak til at barnet begår erstatningsbetingede handlinger, til foreldrene; det er adgang til en full erstatningsutmåling når det er noe å bebreide foreldrene på en så kvalifisert måte at man finner det riktig.

Bjørn Hernæs (H): Det var i og for seg en interessant tanke representanten Hove gav uttrykk for – at han kunne tenke seg å heve strafferammen for en del typer grov kriminalitet. Jeg takker for forslaget, og lover at vi skal vurdere det. Allikevel synes jeg at man også skal ha i tankene hvorvidt dette nødvendigvis er den beste måten, og det er i den sammenheng vi går inn for å kunne ha en mulighet for bruk av rettshåndhevelsesarrest også ved en strafferamme på fem år. Forskjellen for mennesker som blir utsatt for grov kriminalitet, er som kjent at noen dør av den utøvde volden, og det gir en strafferamme på over ti år for voldsutøveren. Så er det noen – hvis jeg får lov

til å si det litt spissformulert – som er så sta at de ikke dør, og da har man altså ikke en slik strafferamme.

Er det virkelig representanten Hoves mening at det er tilfredsstillende at man ikke kan ta hånd om den urett som blir begått mot disse menneskene, og fastholder han, etter å ha fått tenkt seg litt om, at han heller vil være med på å øke strafferammen også for dem som «bare» blir utsatt for grov vold?

Harald Hove (V): Det som var hovedpoenget i min anførsel i forhold til forslaget var at man ved å gå inn for å senke den generelle strafferamme til fem år, favner svært vidt, og at det faktisk er et stort antall straffebestemmelser som kommer inn under § 172 ved at de har en strafferamme på mellom fem og ti år, og ikke minst noen straffbare forhold med en strafferamme på seks år, som faktisk er viktige bestemmelser.

Et utgangspunkt for mitt resonnement var at hvis man mener at det er snakk om grove straffbare handlinger hvor det ville være riktig med varetektsfengsling etter § 172, ville det i så fall kanskje være mer logisk å vurdere spørsmålet om en heving av strafferammen til ti år. Jeg har ikke dermed sagt at jeg vil være med på å gå inn for det. Jeg har ikke tatt stilling til spørsmålet om det i forhold til disse straffbare handlinger ville være riktig med varetektsfengsling etter § 172, men jeg holder på en måte spørsmålet åpent, for jeg føler at jeg ikke kan ta stilling til alle de straffbare handlinger vi her snakker om, under ett.

En alternativ måte kunne for øvrig være, hvis man mente at det var noen få typer straffbare handlinger som burde komme inn under dette, å nevne dem i § 172, altså å individualisere hvilke det i så fall skulle omhandle. Det gir meg en mistanke om at de på Høyres landsmøte som var opptatt av at Høyres kriminalpolitikere ikke var tilstrekkelig opptatt av rettssikkerhet, kanskje har rett, når man her slår så bredt til istedenfor å gå mer individuelt til verks. Og jeg har merket meg i den hjemlige valgkamp i Bergen de karakteristikker som ble gitt av opposisjonen på Høyres landsmøte.

Presidenten: Flere har ikke bedt om replikk.

Grethe G. Fossum (A): Debatten rundt tiltak rettet mot barn og unge med kriminell atferd har vært oppe ganske ofte i denne salen, senest i slutten av mars, da vi behandlet barnevernsloven. Diskusjonen gikk på følgende tema: senke den kriminelle lavalder, bruke barnevernsloven som en form for straff overfor barn og unge under den kriminelle lavalder, og om barnevernloven måtte endres for å hjelpe barn og unge som blir tatt i kriminelle handlinger. Flertallet i familie- kultur- og administrasjonskomiteen, alle bortsett fra Fremskrittspartiet og Høyre, konkluderte med at det ikke var behov for å foreta en endring i barnevernsloven for at barn og unge som begikk kriminelle handlinger, skulle kunne få hjelp.

Det er viktig å understreke at barnevernsloven skal yte barn hjelp, og ikke må utvikles til å bli en slags straffelov

for barn. Flertallet i vår komite var opptatt av de tiltakene og de kunnskapene man trenger for å hindre barnekriminalitet, og de var også opptatt av at forskningen på disse områdene måtte nyanseres og oppdateres.

Familiekomiteen var ikke alene om å mene at barnevernsloven ikke skulle utvikle seg til en straffelov. Hele 74 av 82 høringsinstanser var imot å forandre barnevernsloven §§ 4-24 og 4-26. Flertallet understreket at det var viktig å opprettholde skillet mellom nettopp straffelignende reaksjoner og barnevernstiltak. Barnevernets utgangspunkt er å være en hjelpeinstans for barn og familier, og ikke et reaksjonsorgan i strafferettspleieøyemed. At barn begår kriminelle handlinger, er et samfunnsproblem og må løses ut fra det.

Jeg tror at vi alle er enige om at økningen av kriminelle handlinger begått i ungdomsmiljøene, krever en utvikling av barnevernet og ikke en senking av den kriminelle lavalder. Ei heller må man godta at man i skjul av barnevernsloven lager straffelignende tiltak som ligner fengsel.

Arbeiderpartiet er opptatt av at det settes i gang målrettede kriminalitetsforebyggende tiltak. Barn og unge som er i risikozonen, må stoppes før de utvikler en kriminell løpebane, og det må reageres raskt. Derfor må det være et nært samarbeid mellom barnevern, frivillige organisasjoner, politi, skoler og foreldre. Og det er faktisk slik at disse tiltakene koster penger. Jeg tror vi har et lovverk, barnevernsloven, som er tilstrekkelig som virkemiddel til å hjelpe barn under den kriminelle lavalder. Men jeg tror ikke at vi har funnet fram for evig og alltid til de helt klart målrettede tiltakene for å hindre at barn og unge kommer i risikozonen for å utvikle en kriminell løpebane.

Vi er enige om at barn trenger at noen setter grenser for dem og for deres handlinger, men forslagene fra Høyre har til nå dreid seg om å få senket den kriminelle lavalder, få utredet et fast system for oppfølging og reaksjoner overfor barn under den kriminelle lavalder. Det betyr at man får et slags straffesystem som blir likt for alle barn i hele landet, og da har man et straffesystem uten at man har en straffelov. Det ville være interessant å høre hva slags straffesystem man vil foreslå for å følge opp alvorlige lovbrudd begått av barn.

Etter Arbeiderpartiets oppfatning er det slik at barnevernsloven er til for barns beste, og den skal ikke gi uttrykk for et fast system for hvordan problemene skal løses. Barn er forskjellige, barn er barn, og det må hele tiden søkes løsninger som er til beste for det enkelte barn. Derfor kan vi ikke ha faste systemer.

Med en utvikling av kriminelle handlinger utført av barn kreves det av oss alle at vi prøver kreative, nye løsninger, og da må vi ha virkemidler for forskning og utviklingsarbeid. Jeg tror det er lett å rope på mer politi når kriminelle handlinger begås av barn, men jeg tror at det bare er gjennom hardt slit, nitid arbeid og målrettet hjelparbeid på de stedene hvor slike ting utvikler seg, at vi kan hindre en kriminell løpebane.

Statsråd Odd Einar Dørum: Det er grunn til å se med bekymring på at barn og unge deltar i kriminell virksomhet.

Fremveksten av ungdomsgjenger hvor vold og annen kriminalitet er et fremtredende tilknytningselement, er særlig bekymringsfull. Det er viktig at samfunnet reagerer overfor ungdom som begår straffbare handlinger, og at reaksjonen skjer så raskt og effektivt som mulig. Både for samfunnet og den enkelte ungdom er det om å gjøre å bremse opp utviklingen mot en permanent kriminell karriere.

Ungdomskriminalitet er ikke noe nytt fenomen. Utviklingen som vi nå ser i retning av mer organisert og voldelig kriminalitet, fordrer imidlertid nye måter å takle problemet på. Bruk av strafferettsapparatet er bare ett av flere virkemidler som kan og bør tas i bruk. Det kreves en helhetlig innsats med samarbeid mellom bl.a. skolevesenet, barnevernet, familien, ungdomsorganisasjoner og justissektoren.

Jeg er enig med justiskomiteens flertall som i sin innstilling avviser forslaget om å senke den kriminelle lavalder fra 15 til 14 år. Forslagsstillerne uttaler at de ikke mener at man skal benytte fengselsstraff overfor 14-åringer, men andre former for straff, som f.eks. samfunnstjeneste og betinget dom med tilsyn. Når noen blir dømt til samfunnstjeneste eller betinget dom, må det imidlertid fastsettes en subsidiær fengselsstraff som ris bak speilet for det tilfellet at samfunnstjenesten eller betingelsene i dommen ikke fullføres. Forslaget forutsetter derfor at man aksepterer bruk av fengselsstraff overfor 14-åringer.

Etter min mening hører ikke 14-åringer hjemme i fengsel. Behandlingen må skje gjennom en koordinert tverrfaglig innsats bl.a. fra barnets hjem, skolevesen, barnevern og politi. Jeg nevner dessuten at den kriminelle lavalder ble hevet i 1987 fra 14 til 15 år under henvisning til de skadelige følgene som frihetsberøvelse kan ha på barn, og at varetektsfengsling og soning ikke virker kriminalitetsforebyggende overfor unge lovbrutere. Disse standpunktene har etter min oppfatning fortsatt gyldighet.

Justiskomiteen foreslår at Stortinget ber Regjeringen om å fremlegge en samlet plan for innsats og tiltak som bekjemper kriminelle handlinger blant barn og unge. Planen skal omfatte så vel reaksjoner som forebyggende tiltak. Jeg kan opplyse at departementet i dag har holdt et møte med Barne- og familiedepartementet for å drøfte en slik tiltaksplan. Det er også nylig tatt initiativ til et nordisk samarbeid om problemer forbundet med ungdomskriminalitet.

Jeg kan videre nevne at det på torsdag arrangeres en høring om vold blant barn og unge i regi av Barne- og familiedepartementet i samarbeid med flere andre departementer. Formålet med høringen er å få bedre kunnskaper om igangsett arbeid og innsats for å forebygge og bekjempe vold og atferdsproblemer blant barn og ungdom og å drøfte behovet for å styrke og videreutvikle denne innsatsen. Man ønsker å få fram synspunkter på hva som anses som gode tiltak mot volden, og på hva samfunnet kan gjøre for å hindre vold og gi bistand til ofrene. Barne- og familiedepartementet og Justisdepartementet arbeider også med en rekke andre tiltak, som det vil føre for langt å gå nærmere inn på her. Likevel vil jeg tillate meg å knytte noen merknader til det, bl.a. på bakgrunn av min erfaring fra storbyen Oslo.

Jeg tror at et av de virkelig avgjørende tiltak, spesielt i forhold til den situasjonen som mange innvandrerdommer møter, er at man må ha flere voksne forbilder til

stede i skolen. Det er virkelig dramatisk at det generelt i skolen, og spesielt i storbykolen, nesten ikke fins lærere med innvandrerbakgrunn. Ja, skulle jeg sette det på spissen, foregår det i dag faktisk et mer systematisk og bedre organisert arbeid for å rekruttere kompetent innvandrerungdom til Politihøgskolen enn til lærerhøgskolene. Jeg tillater meg å si det så direkte, fordi det i flere år har undret meg. På mange måter – for å spisse det til – er politiets innsats her noe man kan se hen til, mens andre instanser faktisk burde være opptatt av å rette søkelyset mot hvordan man skal rekruttere. Jeg har selv vært til stede på store skoler i Groruddalen i Oslo, hvor man virkelig driver forbilledlig. Man har bedriftsopplæring – man har altså et forhold til det å produsere og forvalte penger – man har et forhold til nærmiljøet, og man treffer i det hele tatt mange skikkelige folk. Jeg har i et slikt tilfelle opplevd å spørre en helt utmerket rektor om han noen gang hadde sagt til en av de 35 pst. innvandrelever han hadde: Vi trenger noen av dere tilbake som lærere. Det hadde han ikke gjort. Men det er jo slike uttalelser fra voksne mennesker som er livsviktige. Det er – for å være litt frimodig – slike uttalelser som i hvert fall har hatt virkning på meg. Fordi jeg har møtt lærere som kunne snakke direkte til meg, og ikke bare til meg, men også til mine medelever, har jeg senere kunnet konstatere at det ble de mest positive, forbausende resultater ut av det.

Jeg retter gjerne søkelyset mot dette, fordi man ofte snakker om de sosialpedagogiske tiltakene. Men det som trengs i en god skole, er en normal lærer som er til stede som et godt forbilde. Og jeg vet jo fra de tilfellene hvor politiet f.eks. i Oslo har en kontakt i et utmerket samarbeid med skole, at man savner nettopp dette voksenforbildet. Dette oppfatter jeg ikke som noe som umiddelbart vil gi resultat, men som det er utrolig viktig å engasjere seg i og løfte opp, og som går utenfor justissektoren, men som jeg føler behov for å understreke.

Jeg vil også knytte noen bemerkninger til forslaget om å senke grensen for bruk av såkalt rettshåndhevelsesarrest. Straffeprosessloven § 172 gir adgang til å pågripe og varetektsfengsle en person selv om det ikke foreligger en særlig fengslingsgrunn, forutsatt at han eller hun er mistenkt for en forbrytelse som kan medføre straff av fengsel i ti år eller mer, og det foreligger tilståelse eller andre forhold som i særlig grad styrker mistanken.

Formålet med rettshåndhevelsesarrest er et annet enn for varetektsfengsling for øvrig. Formålet er ikke å motvirke faren for unndragelse, bevisforspillelse eller gjentakelse, men å motvirke den følelse av utrygghet og mangel på tillit til samfunnets rettshåndhevelse som kan bli følgen hvis personer som har begått grove forbrytelser, får være på frifot mens saken er under etterforskning og domstolsbehandling.

Regelen har vært kritisert, men man har funnet at den er forsvarlig, også av hensyn til siktede. Men unntaksregelen kan bare forsvares så lenge dens anvendelsesområde begrenses til de grove straffbare handlingene. Dersom tiårsgrensen skulle senkes til fem år, ville anvendelsesområdet utvides betraktelig til å omfatte et stort spekter av forbrytelser som ikke innebærer en slik trussel mot

samfunnet at de rettferdiggjør bruk av et så inngripende tiltak som rettshåndhevelsesarrest innebærer.

Forslagsstillerne nevner at rettshåndhevelsesarrest eventuelt kunne brukes ved legemsbeskadigelse, utpressing og ran. Den vil imidlertid også kunne brukes ved grovt underslag, grovt tyveri, grovt bedrageri, grov utroskap og skadeverk. Etter min mening kan det ikke forsvares at en person skal kunne varetektsfengsles ved mistanke om slike forbrytelser med mindre det foreligger en særlig fengslingsgrunn. Det ville innebære en form for forskuttert soning, og vil dessuten kunne være i strid med Norges forpliktelser etter Den europeiske menneskerettighetskonvensjon.

En annen sak er at det kan være grunn til å vurdere en utvidet adgang til varetektsfengsling for enkelte forbrytelser, typiske forbrytelser av voldelig karakter, som har en lavere strafferamme enn fengsel i ti år, og som således i dag faller utenfor området for rettshåndhevelsesarrest. Dette vil Justisdepartementet se nærmere på.

Jeg legger også vekt på i denne sammenheng at det generelt i samfunnet vårt, også gjentatte ganger fra justiskomiteen, er understreket at vi skal forfølge vold med særlig engasjement. Så dette forhold – at det altså kan være enkelte forbrytelser som en bør vurdere i forhold til en rettshåndhevelsesarrest – ønsker jeg å si at jeg vil vurdere nærmere, og da eventuelt komme tilbake til det.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Kristin Krohn Devold (H): Jeg vil benytte denne anledningen til å ta en replikk på statsråden. Kanskje bør vi oftere her i Stortinget ta replikk også når det er noe positivt å gripe fatt i i en annen persons innlegg, og ikke bare når man har noe å være sterkt kritisk til.

Jeg tar det som et svært positivt signal fra statsråd Dørum at han ville kunne støtte en utvidelse av varetektsbruken i straffeprosessloven § 172 til enkelte forhold, f.eks. grov voldsutøvelse. Jeg ville i grunnen bare få bekreftet fra Dørum at jeg oppfattet ham riktig, og at vi muligens kan vente en sak fra Regjeringen som peker på dette forholdet med grov voldsutøvelse og hvilke muligheter man der har til å sikre at det kan brukes varetekt for å imøtegå den stigende bekymring i samfunnet for at dette tas for lett på.

Statsråd Odd Einar Dørum: Jeg kan klart bekrefte hva jeg sa. Det skyldes – som sikkert flere har lagt merke til – at jeg har et betydelig engasjement i kampen mot organisert kriminalitet, men det har jeg også mot grov vold. Og det er jo slik, som flere av representantene har vært inne på, at det alltid blir igjen et offer etter dette. Og det var for å markere en holdning i forhold til dette at jeg sa det jeg sa. Når jeg sa «vurdere», er det fordi jeg synes at jeg skal det. Og skal jeg komme tilbake, må jeg være veldig presis med det jeg kommer tilbake med.

Jeg synes også det er viktig å gi et slikt signal når vi nettopp i disse dager forhåpentligvis får et signal om noe jeg håper varer, nemlig at det kan se ut til at Oslopolitets

innsats, og også politiets innsats i andre norske byer, i hvert fall i første delen av dette året, fører til at antall voldstilfeller går tilbake. Nå er det et veldig svakt statistisk grunnlag vi har, men vi ser en slik utvikling bl.a. som en følge av – tror jeg – at man har konsentrert innsatsen. Det bør etter min mening også kunne forsterkes ved at jeg og andre som er politisk ansvarlig, ser på alle sider ved volden, men også på reaksjonen mot den. Derfor var det vel overveid det jeg sa på slutten av innlegget mitt.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

De talere som heretter får ordet, får en taletid på inntil tre minutter.

Bjørn Hernæs (H): I likhet med Kristin Krohn Devold vil jeg gjerne si at jeg satte pris på statsrådets inkluderende holdning i sitt innlegg. Det tyder jo på at tidsriktig inn gripen og tilsnakk fra læreren har hatt en god virkning i statsrådets tilfelle, så det får vi ta med oss i den videre behandlingen.

Ellers har jeg bedt om ordet for å foreta en rettelse i innstillingen på side 6 annen spalte annet avsnitt. Der skal det stå: «Komiteens medlemmer fra Høyre ser positivt på at det allerede er satt i gang en ordning» osv.

Presidenten: Presidenten har notert den endring representanten Hernæs nettopp har referert.

Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 4.
(Votering, se side 510)

Etter at det var ringt til votering i 5 minutter, uttalte

presidenten: Odelstinget skal votere i sakene nr. 1 – 4.

Votering i sak nr. 1

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

L o v
om endring i lov av 4. juli 1927 nr. 11 om stamhuset
Rosendal og om forandring i arverettsreglene for
stamhuset Jarlsberg.

I.

I lov av 4. juli 1927 nr. 11 om stamhuset Rosendal og om forandring i arverettsreglene for stamhuset Jarlsberg gjøres følgende endring:

§ 2 skal lyde:

I arvefølgen i stamhuset Jarlsberg gjøres den innskrenkning at stamhuset kun skal arves av mannlige og kvinnelige medlemmer av den nuværende norske linje av slekten Wedel Jarlsberg slik at den eldre i linjen går foran den yngre og den nærmere linjen går foran den fjernere. Er ingen sådan arving til, tilfaller stamhuset Universitetet i Oslo som fri eiendom på nærmere vilkår som Kongen bestemmer.

II.

Loven trer i kraft straks.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Votering i sak nr. 2

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

L o v
om endringer i lov av 24. juni 1994 nr. 39 om
sjøfarten (sjøloven).

I.

I lov av 24. juni 1994 nr. 39 om sjøfarten (sjøloven) blir det gjort slike endringer:

§ 462 andre og nytt tredje ledd skal lyde:

I Norge skal *dispasjører treffe* avgjørelse av om vilkårene for fellehavari foreligger, og i tilfelle utferdige fellehavarieregning. Slik avgjørelse og beregning kalles dispasje.

Dispasjører oppnevnes av den som Kongen bestemmer.

§ 467 første og nytt andre ledd skal lyde:

Til dispasjør kan bare *oppnevnes den som har eksamen som dokumenterer den nødvendige kunnskap om norsk og fremmed rett og fremmede språk*. Vedkommende bør som regel også ha juridisk *profesjonsutdanning (cand.jur.)*.

Kongen kan gi forskrift om hvilken kunnskap som kreves etter første ledd og om hvilke eksamener som anses å tilfredsstille vilkårene. Kongen kan også gi forskrift om at det i tillegg til slik eksamen kan kreves praksis hos dispasjør.

Nåværende § 467 andre til fjerde ledd blir nye tredje til femte ledd.

§ 468 oppheves.

II.

Denne loven trer i kraft straks.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Votering i sak nr. 3

Presidenten: Under debatten har Jan Simonsen på vegne av Fremskrittspartiet satt fram et forslag. Forslaget lyder:

«I.

I lov av 22. mai 1902 nr. 10 Almindelig borgerlig Straffelov (straffeloven) gjøres følgende endring:

§ 62 første ledd skal lyde:

Har nogen i samme eller i forskjellige Handlinger forøvet flere Forbrydelser eller Forseelser, *idømmes særskilt straff for hver Forbrydelse eller Forseelse som sones konsekutivt*. Den fælles Frihedsstraf *fastsættes til* Fængsel, hvor nogen enkelt af de strafbare Handlinger vilde have medført saadan Straf. *Dersom summen av de forskjellige straffe medfører lenger dom end Fængsel i 21 år begrænses Frihedsstraffen til Fængsel i 21 år.*

II.

Denne lov trer i kraft straks.»

Komiteen hadde innstillet:

I.

Dokument nr. 8:12 (1998-99) – forslag fra stortingsrepresentantene Carl I. Hagen og Jan Simonsen om lov om endring i lov av 22. mai 1902 nr. 10 Almindelig borgerlig Straffelov (straffeloven). (Adgang til å idømme økte straffer for forbrytere som blir dømt for flere lovbrudd samtidig.) – avvises.

Presidenten: Det votes alternativt mellom innstillingens I og forslaget fra Fremskrittspartiet.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet bifaltes innstillingen med 65 mot 11 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 21.00.59)

Videre var innstillet:

II.

Stortinget ber Regjeringen i 1999 fremme konkrete lovforslag og tiltak for å motvirke oppsamlingen av forbrytelser før straffereaksjon, uten å fjerne den individuelle straffeutmåling.

III.

Stortinget ber Regjeringen i statsbudsjettet for 2000 presentere konkrete tiltak som reduserer tiden mellom den kriminelle handling og straffereaksjon.

IV.

Stortinget ber Regjeringen vurdere en endring av straffeloven § 62 slik at det blir adgang til å idømme strengere maksimalstraff for flere forhold som pådømmes i konkurrens, enn dagens regel med en øvre grense på 1½ ganger strafferammen for det alvorligste av de pådømte forhold gir adgang til.

Presidenten: Komiteens innstilling til II, III og IV blir i samsvar med forretningsordenens § 30 fjerde ledd å sende Stortinget.

Votering i sak nr. 4

Presidenten: Under debatten har Kristin Krohn Devold på vegne av Fremskrittspartiet og Høyre satt fram forslagene nr. 1 og 2.

Forslag nr. 1 lyder:

«Vedtak til lov

om endringer i lov av 22. mai 1902 nr. 10 Almindelig borgerlig Straffelov, i lov av 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (straffeprosessloven), og i lov av 13. juni 1969 nr. 26 om skadeserstatning.

I.

I lov av 22. mai 1902 nr. 10 Almindelig borgerlig Straffelov (straffeloven), gjøres følgende endring:

§ 46 skal lyde:

Ingen kan straffes for handling foretatt før det fylte 14 år.

II.

I lov av 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (straffeprosessloven), gjøres følgende endring:

§ 172 første punktum skal lyde:

Når noen mistenkes for en forbrytelse som kan medføre fengsel i 5 år eller mer, eller forsøk på en slik forbrytelse, kan han pågripes såfremt det foreligger tilståelse eller andre forhold som i særlig grad styrker mistanken, selv om vilkårene i § 171 ikke er til stede.

III.

I lov av 13. juni 1969 nr. 26 om skadeserstatning, gjøres følgende endring:

§ 1-2 nr. 2 skal lyde:

Uansett egen skyld svarer foreldre for skade voldt forsettlig eller uaktsomt av deres barn under 18 år som de bor sammen med og/eller har omsorg for, med inntil 20 000 kroner for hver enkelt skadevolding.

IV.

Denne lov trer i kraft straks.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen endre påtaleinstruksen slik at grov kriminalitet utført av ungdommer gir grunnlag for å begjære varetekt i større grad.»

Forslag nr. 2 blir i samsvar med forretningsordenens § 30 fjerde ledd å sende Stortinget.

Det votes først over forslag nr. 1, fra Fremskrittspartiet og Høyre, deretter over komiteens innstilling til I.

Komiteen hadde innstillet:

I.

Dokument nr. 8:18 (1998-99) – forslag fra stortingsrepresentantene Per-Kristian Foss, Kristin Krohn Devold og Bjørn Hernæs om lov om endring i lov av 22. mai 1902 nr. 10 Almindelig borgerlig Straffelov (straffeloven) (kriminell lavalder), om lov om endring i lov av 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (straffeprosessloven) (rettshåndhevelsesarrest), lov om endring i lov av 13. juni 1969 nr. 26 om skadeserstatning (foreldres økonomiske ansvar), og tiltak for bekjempelse av voldskriminalitet og ungdomsgjenger pkt. A og pkt. B nr. 2 og 4 – avvises.

V o t e r i n g :

1. Forslaget fra Fremskrittspartiet og Høyre ble med 55 mot 21 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 21.02.04)
2. Komiteens innstilling I bifaltes med 55 mot 21 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 21.03.18)

Videre var innstillet:

II.

Stortinget ber Regjeringen fremlegge en samlet plan for innsats og tiltak som bekjemper kriminelle handlinger blant barn og unge, herunder så vel reaksjoner som forebyggende tiltak, og presentere denne for Stortinget på en egnet måte i løpet av 1999.

Presidenten: Komiteens innstilling til II blir i samsvar med forretningsordenens § 30 fjerde ledd å sende Stortinget.

S a k n r . 5

Referat

1. (90) Lagtingets presidentskap melder at Lagtinget har antatt Odelstingets vedtak til
  1. lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven) (Besl. O. nr. 58 (1998-99))
  2. lov om endringer i straffeloven og straffeprosessloven m.v. (inndragning av utbytte) (Besl. O. nr. 59 (1998-99))
  3. lov om endringer i lov av 10. juni 1977 nr. 73 om jernbaneansvar overfor reisende (jernbaneansvarslova) (Besl. O. nr. 60 (1998-99))
  4. lov om endringer i lov av 28. februar 1986 nr. 8 om adopsjon m.m. (Besl. O. nr. 61 (1998-99))
  5. lov om endring i lov av 6. juli 1957 nr. 26 om samordning av pensjons- og trygdeytelser (Besl. O. nr. 62 (1998-99))
  6. lov om endringer i verdipapirhandelloven og enkelte andre lover (begrensninger i adgangen for ansatte i finansinstitusjoner m.v. til å foreta handel i finansielle instrumenter for egen regning) (Besl. O. nr. 63 (1998-99))
  7. lov om helsepersonell m.v. (helsepersonelloven) (Besl. O. nr. 64 (1998-99))
    - og at lovvedtakene er sendt Kongen.
2. (91) Statsministerens kontor melder at
  1. lov om endring i lov av 3. juni 1983 nr. 40 om saltvannsfiske m.v. (enhetskvoteordning) (Besl. O. nr. 57 (1998-99))
  2. lov om endringer i utlendingsloven og i enkelte andre lover (klagenemnd for utlendingsaker m.v.) (Besl. O. nr. 49 (1998-99))
  3. lov om endringer i lov av 31. mai 1974 nr. 19 om konsesjon og om forkjøpsrett for det offentlige ved erverv av fast eiendom (konsesjonsloven) (Besl. O. nr. 47 (1998-99))
  4. lov om endringer i postloven (Besl. O. nr. 51 (1998-99))
  5. lov om endringer i lov av 23. juni 1995 nr. 39 om telekommunikasjon (telelov) og i enkelte andre lover (Besl. O. nr. 52 (1998-99))
  6. lov om endring i lov av 6. juli 1957 nr. 26 om samordning av pensjons- og trygdeytelser (Besl. O. nr. 62 (1998-99))
    - er sanksjonert under 30. april 1999
    - Enst.: Nr. 1 og 2 vedlegges protokollen.
3. (92) Lov om registrering av import og leveranser av råolje i Det europeiske økonomiske samarbeidsområde mv (Ot.prp. nr. 54 (1998-99))
  - Enst.: Sendes energi- og miljøkomiteen.
4. (93) Lov om endringer i lov av 4. desember 1992 nr. 127 om kringkasting og i lov av 15. mai 1987 nr. 21 om film og videogram (Rammene for den forretningsmessige verksemda til Norsk rikskringkasting AS) (Ot.prp. nr. 55 (1998-99))
5. (94) Lov om endringer i lov av 4. desember 1992 nr. 127 om kringkasting m.m. (Reklame for livssyn og politiske budskap i kringkasting) (Ot.prp. nr. 58 (1998-99))
  - Enst.: Nr. 4 og 5 sendes familie-, kultur- og administrasjonskomiteen.
6. (95) Lov om Schengen informasjonssystem (SIS) og lov om endringer i utlendingsloven og i enkelte andre lover som følge av Schengensamarbeidet (Ot.prp. nr. 56 (1998-99))
  - Enst.: Sendes justiskomiteen.
7. (96) Lov om gjennomføring av Traktat om totalforbod mot kjernefysiske prøvesprengingar (Ot.prp. nr. 57 (1998-99))
  - Enst.: Sendes utenrikskomiteen.

Møtet hevet kl. 21.05.